

**Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Τουριστικό
Μάνατζμεντ Επιχειρήσεων και Οργανισμών για στελέχη επιχειρήσεων**

**Επιβλέπων καθηγητής: ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
Συντάκτης: ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΙΟΣ – ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ mtx17003**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ανάπτυξη στρατηγικών για την διαχείριση πολιτικών ορεινού - εναλλακτικού
τουρισμού μέσα από την πραγματικότητα της διεθνοποίησης.**

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στο Μάνατζμεντ
Τουριστικών Επιχειρήσεων και Οργανισμών
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2019**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός παρουσιάζει επιπτώσεις σε οικονομικό, περιβαλλοντικό αλλά και κοινωνικό επίπεδο. Οι επιπτώσεις αυτές ποικίλουν και επηρεάζονται από το γεωγραφικό σημείο όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός αλλά και από την ένταση της δραστηριότητας αυτού.

Παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια υπάρχει η τάση για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Υπάρχει πλέον η ανάγκη για την ευαισθητοποίηση όλων των φορέων που εμπλέκονται με τον κλάδο του τουρισμού σε συνάρτηση με το περιβάλλον, ειδικότερα σε περιοχές όπου λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες του εναλλακτικού τουρισμού.

Το μοντέλο της τριπλής βάσης (Triple Bottom Line) το οποίο έχει οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο τόσο για τις επιχειρήσεις αλλά και γενικότερα για τους αρμόδιους φορείς ώστε να μπορέσουν να εξάγουν πολύτιμα συμπεράσματα.

Λέξεις κλειδιά: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, στρατηγικές εναλλακτικού τουρισμού

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	Π
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	III
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	5
1.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	5
1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	6
1.3 ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	10
1.4 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	11
1.4.1 Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας	12
1.4.2 Δραστηριότητες στον ορεινό τουρισμό.....	16
1.5 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	18
1.6 ΑΡΧΕΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	18
1.6.1 Προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή.....	19
1.7 TRIPLE BOTTON LINE	24
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	26
2.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	26
2.1.1 Η ποιοτική έρευνα και τα χαρακτηριστικά της.....	26
2.2 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	27
2.3 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΕ ΒΑΘΟΣ.	37
2.4 ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	39
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	41
3.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	41
3.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	44
3.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	45
3.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	47
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	52
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	9
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	19

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Πίνακας 2: Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας

Πίνακας 3: Ημέρες λειτουργίας αναβατήρων χιονοδρομικών κέντρων

Πίνακας 4: Δραστηριότητες στην διάρκεια του έτους

Πίνακας 5: Μελέτες περιπτώσεων

Πίνακας 6: Μελέτες περιπτώσεων

Πίνακας 7: Εφαρμογή T.B.L. στις μελέτες περιπτώσεων.

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Συνεργασία

Εικόνα 2: Εκπαίδευση

Εικόνα 4: Ποιότητα

Εικόνα 3: Τοπική συμμετοχή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η κατανόηση της έννοιας του εναλλακτικού τουρισμού και της θεωρίας που έχει αναπτυχθεί γύρω από αυτόν. Η περαιτέρω έρευνα δημιουργήθηκε για να διευκρινίσει τους παράγοντες που επηρεάζουν την δημιουργία ενός πετυχημένου στρατηγικού σχεδίου δράσης στον εναλλακτικό τουρισμό στην χώρα μας.

Για την επίτευξη του στόχου της εργασίας θα εξετάσουμε αρχικά τους ορισμούς του τουρισμού, του εναλλακτικού τουρισμού και του αειφόρου τουρισμού. Ο τουρισμός στην Ελλάδα αποτελεί το κυριότερο μοχλό της οικονομίας. Σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ η συμμετοχή του τουρισμού στο Α.Ε.Π. της χώρας το 2017 ήταν στο 27,3% και η συνολική συμμετοχή του τουρισμού στην απασχόληση έφτασε στο 24,8%. Τα έσοδα για το κράτος το συγκεκριμένο έτος ανήλθαν στα 14,2 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ οι αφίξεις ξένων τουριστών εκτοξεύτηκαν στα 27,2 εκατομμύρια χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα έσοδα και οι αφίξεις από τις κρουαζιέρες. Το μερίδιο της χώρας έφτασε στο 2% παγκοσμίως. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι το 57,3% των αφίξεων πραγματοποιήθηκε τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο – Σεπτέμβριο. Το πρώτο τρίμηνο του έτους καταγράφηκε το 6% των αφίξεων και το 4% των εσόδων, γεγονός που καταδεικνύει την εξάρτηση του τουρισμού της χώρας από την καλοκαιρινή περίοδο, τις παραλίες, τις θάλασσες και τον Ήλιο.

Όσον αφορά τον εγχώριο τουρισμό τα αποτελέσματα της τελευταίας έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ που έγινε το 2016 έδειξαν μείωση του κατά περίπου 67% από το 2008, όταν και ξεκίνησε η περίοδος της οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα πάντως με τα στοιχεία για τις αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού το 2017 σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 2,8% σε σχέση με το 2016. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία για την περιφερειακή κατανομή εσόδων ανά περιφέρεια η Δυτική Μακεδονία, η Στερεά Ελλάδα, η Ήπειρος και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι οι περιοχές της χώρας με τα χαμηλότερα ποσοστά.

Η σημασία της εμπλοκής των αρμόδιων φορέων καθώς και του σχεδιασμού ενός προγράμματος για την βιώσιμη ανάπτυξη είναι ο καταλυτικός παράγοντας για την μετέπειτα επίτευξη του στόχου. Στην χώρα μας τέτοιοι φορείς είναι οι τοπικές αναπτυξιακές εταιρίες, οι διάφοροι φορείς προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της ανάδειξης του πολιτισμού, οι φορείς που εκπροσωπούν επιχειρηματικές ομάδες που

ασχολούνται με τον τουρισμό όπως οι Σύλλογοι ξενοδόχων, τα επιμελητήρια, τα τουριστικά γραφεία, οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον εναλλακτικό τουρισμό, οι επαγγελματικές ενώσεις, οι συνεταιρισμοί, διάφορες Μ.Κ.Ο. καθώς και Ο.Τ.Α. οι οποίοι διαχειρίζονται οικονομικούς πόρους για την ενίσχυση των περιοχών.

Πέρα από την εμπλοκή και την εκπροσώπηση τους, μείζονος σημασίας είναι η μεταξύ τους συνεργασία. Για να μπορέσουμε να πετύχουμε την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου θα πρέπει να δημιουργηθούν συνέργειες. Οι συνέργειες αυτές θα προκύψουν από τις αμοιβαίες υποχωρήσεις και θα έχουν ένα στόχο, το κοινό συμφέρον. Εκτός από τους παραπάνω φορείς και την συνεργασία τους δεν θα πρέπει να βγουν από την εξίσωση και οι μόνιμοι κάτοικοι των περιοχών αυτών. Θεωρείται επιτακτική η ανάγκη για την συνεχή ενημέρωση τους, την εκπαίδευση τους μέσω διάφορων προγραμμάτων αλλά και την εμπλοκή τους σε συζητήσεις για λήψη κρίσιμων αποφάσεων ώστε να μην αποτελέσουν τροχοπέδη στην συνολική ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Θα παρατεθεί η καταγραφή των χιονοδρομικών κέντρων της Ελλάδας, κύριο μοχλό της τουριστικής ανάπτυξης στις ορεινές περιοχές της χώρας καθώς και όλων των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε διάφορες περιοχές της περιφέρειας κατά τη διάρκεια του έτους. Το γεωγραφικό σημείο της χώρας, η ιδιομορφία του εδάφους, οι κλιματικές συνθήκες καθώς και η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά προσδίδουν στη χώρα μας ιδιαίτερη αξία. Η Ελλάδα έχει όλα εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να την κατατάξουν στην ελίτ των εναλλακτικών τουριστικών προορισμών.

Οι αιφόρος ανάπτυξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκπαίδευση, την συμμετοχή της τοπικής κοινότητας, την ποιότητα του προσφερόμενου συνολικού προϊόντος και την συνεργασία.

Εκτός από τις παραπάνω προϋποθέσεις η Triple Bottom Line είναι μια θεωρία που αναφέρεται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές μεταβλητές. Σημαντική θεωρείται η αλληλεπίδραση τους ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα. Εκτός από τις τρεις θεμελιώδεις αρχές του η TBL επιτρέπει λόγω της ευελιξίας της στους διάφορους οργανισμούς να μπορέσουν να εφαρμόσουν το σύστημα ξεχωριστά, προσαρμόζοντας το στις δικές τους ανάγκες. Μέσω της χρησιμοποίησης του μοντέλου οι οργανισμοί μπορούν να αξιολογήσουν τις συνέπειες των πράξεων τους σε βάθος χρόνου.

Εν συνεχεία, θα εξεταστούν μελέτες περίπτωσης από διάφορες περιοχές, με την χρήση της πολλαπλής μελέτης περιπτώσεων, οι οποίες θα μας οδηγήσουν σε ασφαλή

συμπεράσματα για την δυνατότητα των εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων και θα μας δείξουν το πόσο σημαντική είναι η εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων, η μεταξύ τους συνεργασία καθώς θα αναδείξουν τα πλεονεκτήματα από την συμμετοχή των μόνιμων κατοίκων σε τέτοιου είδους προγράμματα.

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν βοήθησαν σημαντικά στην εξαγωγή συμπερασμάτων και συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.1 Τουρισμός

Ο όρος τουρισμός προέρχεται από την αγγλική λέξη «tour» που σημαίνει περιήγηση, με αφετηρία και επιστροφή στην ίδια τοποθεσία, με σκοπό την αναψυχή (Αυθίνος, 1998). Ως τουρισμό μπορούμε να εννοήσουμε το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν μέσω ενός ταξιδιού (σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο) και της παραμονής ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο παραμονής. Ο τόπος παραμονής για τα άτομα αυτά δεν είναι ούτε ο μόνιμος ούτε ο κύριος τόπος κατοικίας ούτε ο τόπος εργασίας τους (Kaspar, 1994).

Το 1963 έλαβε χώρα στην πόλη της Ρώμης η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που αφορούσε τον τουρισμό και τα διεθνή ταξίδια. Στην εν λόγω διάσκεψη ορίστηκε ο όρος επισκέπτης. Με τον όρο αυτό περιγράφεται το κάθε άτομο που μεταβαίνει σε μία χώρα διαφορετική από εκείνη που κατοικεί μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από αυτόν της άσκησης του επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρήματα που προέρχονται από τους πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται. Ο συγκεκριμένος ορισμός καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

- Τους τουρίστες: Περιλαμβάνει τα άτομα τα οποία επισκέπτονται μια χώρα και παραμένουν σε αυτήν τουλάχιστον για εικοσιτέσσερις ώρες, και οι λόγοι επίσκεψης τους είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, συμμετοχή σε συνέδρια, σπουδές, υγείας, θρησκευτικοί, επίσκεψη συγγενικών προσώπων ή φίλων ή ακόμα και άθληση.
- Τους εκδρομείς: Περιλαμβάνει τα άτομα που επισκέπτονται κάποια χώρα και παραμένουν σε αυτή λιγότερο από εικοσιτέσσερις ώρες. Στους εκδρομείς περιλαμβάνονται οι επισκέπτες που έρχονται αλλά και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να υπάρχει διανυκτέρευση. Αυτοί μπορεί να είναι επιβάτες κρουαζιεροπλοίων, καθώς και τα πληρώματα που υπάρχουν σε αεροπλάνα, πλοία κλπ.

Είναι μια έννοια πολυδιάστατη, που μπορεί να ερμηνευτεί με τέσσερις τρόπους (Standeven & De Knop, 1999, p. 12). Πιο αναλυτικά, η πρώτη ερμηνεία αναφέρεται στην μετακίνηση ομάδων ή ατόμων από τον τόπο που ορίζεται ως τόπος διαμονής τους σε άλλες περιοχές, είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό, με στόχο την αναψυχή, την επίσκεψη σε αξιοθέατα ή άλλον ειδικό σκοπό. Η δεύτερη ερμηνεία κάνει λόγο για

οργανωμένη και συλλογική προσπάθεια που λαμβάνει χώρα από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς με στόχο την προσέλκυση τουριστών σε μια περιοχή ή χώρα και την ρύθμιση των παραμέτρων για την μετακίνησή τους. Η τρίτη ερμηνεία αναφέρει την προσωρινή μετακίνηση ατόμων από την εργασία ή το σπίτι τους και σχετίζεται με εμπειρίες που δεν έχουν σχέση με αυτές της καθημερινότητας. Αυτές οι εμπειρίες λαμβάνουν χώρα είτε στις διακοπές, είτε ως μέρος σε επαγγελματικό ταξίδι (Standeven & De Knop, 1999). Όσον αφορά την τέταρτη ερμηνεία, ο τουρισμός θεωρείται ακόμη και η παρουσία ενός ανθρώπου σε κάποιο μέρος ή χώρο, χωρίς όμως το άτομο αυτό να αισθάνεται ότι συμμετέχει ή ότι ανήκει σ' αυτόν. Εδώ, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι από την δεκαετία του '80 και '90 άρχισε να κυριαρχεί η προσέγγιση του τουρισμού ως ιδιωτικής κατανάλωσης, θέση την οποία υιοθετήθηκε για την καταγραφή των πινάκων Εισροών – Εκροών από τον Π.Ο.Τ., τον Ο.Ο.Σ.Α. και την Eurostat. Ο τουρισμός σύμφωνα με τον Ζαχαράτο (1984), αποτελεί μια ιδιαίτερα διαμορφούμενη ιδιωτική κατανάλωση, η οποία περιλαμβάνει διάφορους τομείς του κράτους και της κοινωνίας σε μια εθνική οικονομία υποδοχής καθώς και την συμμετοχή σχεδόν όλων των κλάδων που εμπλέκονται στην παραγωγική διαδικασία. Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, ο τουρισμός είναι ένα μείγμα δραστηριοτήτων υπηρεσιών και βιομηχανιών, όπως μεταφορικών μέσων, χώροι αθλητισμού, χώροι διαμονής, χώροι ψυχαγωγίας κ.α. που μπορούν να προσφέρουν μια ταξιδιωτική εμπειρία, πολλές φορές ξεχωριστή, και με αυτό τον τρόπο μπορεί και συμβάλλει στην δημιουργία θέσεων εργασίας, την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, στην αύξηση των επενδύσεων και στην μεγέθυνση της οικονομίας γενικότερα.

1.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια έντονο μπορεί να χαρακτηριστεί το ενδιαφέρον από τους φορείς της τουριστικής ανάπτυξης και τους επενδυτές που αφορούν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρισμός πλέον θεωρείται ότι επιφέρει λιγότερα αρνητικά αποτελέσματα σε σύγκριση με τον μαζικό στον τόπο υποδοχής καθώς επίσης δε δείχνει να μειώνει και τα θετικά οικονομικά οφέλη (Αποστολόπουλος, 2009).

Οι τουρίστες στον εναλλακτικό τουρισμό δεν αποτελούν παθητικούς δέκτες για τα όσα έχουν οργανωθεί για αυτούς. Αντίθετα συμμετέχουν ενεργά, προκειμένου να αποκτήσουν νέες εμπειρίες, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να συνδυάσουν την αναψυχή με επαγγελματικές ή άλλες υποχρεώσεις (Αποστολόπουλος 2000)

Ο εναλλακτικός τουρισμός (Λιναρδάτου, 2008) περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Παρουσιάζει τα εξής ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- την επίλυση του προβλήματος της εποχικότητας των τουριστικών προορισμών
- την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη του
- την διατήρηση των οικοσυστημάτων
- την αποφυγή των κλασσικών τουριστικών προσφορών
- την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία
- την στήριξη αγροτικών περιοχών.

Σύμφωνα με τον Λαγό (2005), η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι αποτέλεσμα μιας σειράς σημαντικών εξελίξεων και αλλαγών που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

- η αμφισβήτηση του μεταπολεμικού προτύπου τουριστικής ανάπτυξης
- η αλλαγή στα κίνητρα για ταξίδι των σύγχρονων τουριστών
- η αύξηση της μέσης κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης
- η αύξηση της διάρκειας των διακοπών
- η στροφή στο περιβάλλον και την υγιεινή ζωή
- η αλλαγή στην χρήση των τουριστικών καταλυμάτων
- η αλλαγή στην τεχνολογία και στον τρόπο κράτησης καταλυμάτων παραθερισμού

Υπάρχει σύνδεση του εναλλακτικού τουρισμού με τις αρχές που αναφέρονται παρακάτω, οι οποίες δείχνουν να προάγουν τις ήπιες μορφές τουρισμού με σκοπό την μείωση ή την αποτροπή των όποιων αρνητικών συνεπειών του μαζικού τουρισμού (Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2005).

- Η προαγωγή αυτών των μορφών τουρισμού θα πρέπει να έχει ως κύριο στόχο τις δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με τον τοπικό χαρακτήρα της εκάστοτε περιοχής, την ιστορία, τον πολιτισμό, τους φυσικούς της πόρους και την φυσική ομορφιά της.

- Όλοι όσοι έχουν συμφέρον από τον τουρισμό θα πρέπει να συμβάλλουν στην ανάδειξη και στην διατήρηση της περιοχής.
- Οι όποιες επενδύσεις στον τουρισμό θα πρέπει να ενισχύουν την τοπική κοινωνία και να ενθαρρύνουν την περιφερειακή και γεωγραφική εξάπλωση ώστε να μην υπάρξει πρόβλημα συνωστισμού καθώς και της καταστροφής του περιβάλλοντος.
- Ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, η υλοποίηση και η διαχείριση των νέων τουριστικών εγκαταστάσεων θα πρέπει να βρίσκεται σε αρμονία με του περιβάλλον.
- Ο εναλλακτικός τουρισμός θα πρέπει να προάγει τη διατήρηση, την αναπαλαίωση των ιστορικών μνημείων και κτιρίων.
- Θα πρέπει να γίνεται συνεχής ενημέρωση ως προς την ευαισθητοποίηση των κατοίκων για την προστασία της υπαίθρου και γενικότερα ως προς την προστασία του περιβάλλοντος.

Πίνακας 1: Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

- Αγροτουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Αστικός τουρισμός
- Εκθεσιακός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Οικολογικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Περιηγητικός τουρισμός
- Πολιτισμικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Τουρισμός σε θεματικά πάρκα
- Φυσιολατρικός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας
- Τουρισμός υγείας
- Τουρισμός παραχείμασης
- Χειμερινός τουρισμός

Πηγή: Κόκκωσης και Τσάρτας, 2001.

1.3 Ορεινός τουρισμός

Από τα αρχαία χρόνια, τα βουνά αποτελούσαν για τον άνθρωπο τόπο μυστηρίου και κατοικία των θεών. Ακόμα και σήμερα όμως λόγω της ιδιαιτερότητας τους, της αίσθησης του ανέγγιχτου, της μοναδικής χλωρίδας και πανίδας αλλά και της ιστορίας και της μυθολογίας προκαλούν τους τουρίστες για αποδράσεις από την καθημερινότητα και έχουν μετατραπεί σε τουριστικούς προορισμούς.

Τα βουνά παγκοσμίως καταλαμβάνουν περίπου το 27% της επιφάνειας της γης και σ αυτά κατοικεί περίπου το 22% του πληθυσμού (WMF,2016). Η χώρα μας αν και μεσογειακή διαθέτει ένα πλούσιο ορεινό ανάγλυφο γεμάτο από βουνοκορφές, λίμνες, ποτάμια και σπήλαια. Επιγραμματικά τα κυριότερα ορεινά συγκροτήματα της χώρας είναι:

- Η οροσειρά της Πίνδου στην δυτική πλευρά της χώρας.
- Τα βουνά της Στερεάς Ελλάδας: Βαρδούσια, Παρνασσός, Οίτη, Παναιτωλικό, Τυμφήστρος και Γκιώνα,
- Η οροσειρά της Ροδόπης που περιλαμβάνει το όρος Φαλακρό, Ορβήλο και Μπέλες
- Τα βουνά στο βόρειο τμήμα της Μακεδονίας: Βόρρας, Τζένα, Βέρμιο, Πάικο
- Τα βουνά στην νοτιοδυτική Μακεδονία και την ανατολική Θεσσαλία: Όλυμπος, Κίσσαβος, Πιέρια Όρη και το Πήλιο
- Την οροσειρά που σχηματίζεται από τα βουνά: Βαρνούντας, Βίτσι, Σινιάτσικο, Βούρινος, Καμβούνια
- Τα βουνά της Πελοποννήσου: Ζήρια, Χέλμος, Αρτεμίσιο, Πάρνωνας, Ταΰγετος, Ντουρντουβάνια, Παναχαϊκό, Ερύμανθος, Μαίναλο.
- Τα βουνά στο νησί της Κρήτης: Λευκά Όρη, Ψηλορείτης, Δίκητη.

Ο ορεινός τουρισμός (mountain tourism) είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται σε ορεινό περιβάλλον και έχει ως κύριο χαρακτηριστικό του γνώρισμα τη χωρική διάσταση και τη μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων. Οι ορεινοί όγκοι αποτελούν πλέον για τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες έναν αξιόλογο τουριστικό προορισμό. Το κίνητρο για την αναζήτηση της φύσης, τα αθλήματα περιπέτειας, η απομάκρυνση από τα αστικά κέντρα, η ποιότητα του φυσικού τοπίου και άλλα αίτια, έχουν μετατρέψει ένα μεγάλο αριθμό ορεινών όγκων σε αξιόλογες ζώνες υποδοχής τουριστών. Η υιοθέτηση και η ενεργοποίηση αθλητικών δραστηριοτήτων και αναψυχής χαρακτηρίζεται ως

φυσική απόρροια μιας εξελικτικής πορείας οικονομικο-τεχνολογικής και κοινωνικο-ανθρωπιστικής μορφής (Ηγουμενάκης, 1997). Πιο συχνά στην βιβλιογραφία συναντάμε αναφορές στον ορειβατικό τουρισμό, ο οποίος είναι περισσότερο διαδεδομένος στην Ευρώπη και συμπεριλαμβάνεται στις έννοιες του τουρισμού περιπέτειας (Βαρβαρέσος, 2000).

Σύμφωνα με την μελέτη του UNEP (Charters & Saxon, 2007), οι ορεινές περιοχές ως τουριστικοί προορισμοί, είναι δεύτερες μετά τις νησιωτικές και παράκτιες περιοχές και προσελκύουν περίπου το 15-20% του παγκόσμιου τουρισμού (Mountain Agenda, 1999).

Το ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στους ορεινούς όγκους, λόγω της αύξησης της τουριστικής κίνησης, τόσο από εθνικούς αλλά και από διεθνείς φορείς, παρουσιάζει αυξητική τάση. (Godde, Price and Zimmermann, 2000). Στην Agenda 21 (Rio Earth Summit, 1992) και ειδικότερα στο κεφάλαιο 13 με τίτλο «Διαχείριση ευάλωτων οικοσυστημάτων, Βιώσιμη διαχείριση βουνών» οι κυβερνήσεις σε συνεργασία με τους αρμόδιους διεθνείς αλλά και περιφερειακούς οργανισμούς παροτρύνονται να επιτύχουν την διαφοροποίηση της οικονομίας των τουριστικών αυτών περιοχών καθώς και να προβούν σε ενέργειες για την ενίσχυση του, σύμφωνα με την ολοκληρωμένη διαχείριση ορεινών περιοχών.

1.4 Χιονοδρομικός τουρισμός

Ο χιονοδρομικός τουρισμός είναι μια μορφή του εναλλακτικού τουρισμού κατά την διάρκεια της οποίας η σημαντικότερη δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες. Πολλές φορές ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται ως χειμερινός ή ως ορεινός τουρισμός. Σαφώς και περιλαμβάνεται σε αυτές τις κατηγορίες όμως στην βιβλιογραφία επικρατεί ο όρος χειμερινά αθλήματα (Παυλόπουλος, 2000). Κάθε δράση που αφορά την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και να αναδεικνύει την τοπική ποικιλομορφία. Στον χιονοδρομικό τουρισμό οι τουρίστες έχουν την δυνατότητα να συνδυάσουν το χειμερινά αθλήματα (σκι, χιονοσανίδα κ.α.) με άλλες δραστηριότητες όπως η αναψυχή, η περιήγηση σε αρχαιολογικούς χώρους, η γαστρονομία και πολλά άλλα.

Οι χιονοδρομίες όπως είναι φυσικό ανακαλύφθηκαν από τον άνθρωπο ως μέσο μετακίνησης στις βορειότερες χώρες διότι το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου οι περιοχές αυτές καλύπτονται με χιόνι. Εκτός από την μετακίνηση των ανθρώπων βοήθησαν πολύ και στην μεταφορά αγαθών και την ανάπτυξη του εμπορίου στις σκανδιναβικές αλλά και στις υπόλοιπες βόρειες και ορεινές χώρες του κόσμου.

Την δεκαετία του 1930 άρχισαν οι χιονοδρομίες να εμφανίζονται και σαν άθλημα χωρίς όμως να έχουν σταματήσει να θεωρούνται μέσο μεταφοράς. Πλέον οι χιονοδρομίες έχουν διαμορφωθεί σε άθλημα που έχει πολυάριθμους θαυμαστές ανά τον κόσμο. Αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης ήταν η δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων. Αρχικά, επισκέπτες των κέντρων αυτών ήταν οικονομικά εύποροι άνθρωποι, αφού το κόστος ήταν μεγάλο αλλά επίσης έδινε και την κοινωνική προβολή που επιζητούσαν αυτές οι ομάδες ανθρώπων. Με την πάροδο του χρόνου η οικονομική ανέλιξη των ανθρώπων καθώς και η δημιουργία υποδομών σε πολλές περιπτώσεις (Άλπεις, Βραχώδη Όρη κ.α.) έχει μετατρέψει τον χιονοδρομικό τουρισμό σε μια μορφή μαζικού τουρισμού.

Ο χιονοδρομικός τουρισμός διαφέρει από χώρα σε χώρα λόγω του κλίματος που επικρατεί. Όπως λογικά προκύπτει οι χώρες που έχουν ψηλά βουνά και γενικώς καλές κλιματολογικές συνθήκες για χιονοδρομία (κρύο – υετό) έχουν και την μεγαλύτερη τουριστική περίοδο. Οι πιο φημισμένη περιοχή στην Ευρώπη είναι οι Άλπεις και στην Β. Αμερική τα Βραχώδη Όρη. Η χώρα μας, χαρακτηρίζεται από το μεσογειακό κλίμα, με ήπιους χειμώνες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η περίοδος για χιονοδρομίες να περιορίζεται συνήθως στους χειμερινούς μήνες με αποτέλεσμα ο αριθμός των χιονοδρομών να είναι σχετικά μικρός. Έχει υπολογιστεί ότι από τους επισκέπτες των χιονοδρομικών κέντρων μόνο ο ένας στους τρεις επιδίδεται σε χιονοδρομία. (Σφακιανάκης, 2000)

1.4.1 Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας

Σύμφωνα με το Υπουργείο Ανάπτυξης «τα χιονοδρομικά κέντρα παρέχουν τη δυνατότητα άσκησης και αναψυχής και είναι εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής». Χαρακτηρίζονται από την εποχική τους λειτουργία ενώ περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις υποδοχής και αναβατήρες.

Για να δημιουργηθεί ένα χιονοδρομικό κέντρο θα πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Να είναι τουλάχιστον σε υψόμετρο 1.500 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας.
- Να λειτουργού είτε αυτοτελώς η σε συνδυασμό με ξενοδοχειακές μονάδες.
- Να υπάρχει η κατάλληλη έκταση με δικαίωμα παραχώρησης τουλάχιστον είκοσι ετών, μέσα στην οποία θα χωροθετηθούν οι πίστες του σκι, οι κτιριακές εγκαταστάσεις, οι χώροι στάθμευσης και οι αναβατήρες.
- Να υπάρχουν μέσα σε ακτίνα τριάντα χιλιομέτρων από το χιονοδρομικό κέντρο καταλύματα όπου μπορούν να φιλοξενήσουν τουλάχιστον το 10% της δυναμικότητας των αναβατήρων του χιονοδρομικού κέντρου.

Η διαχείριση τους ανήκει κυρίως σε κρατικούς φορείς (δήμο, περιφέρεια, εταιρεία του Δημοσίου χιονοδρομία.

Σημαντικό επίσης είναι να τονίσουμε την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει ένα χιονοδρομικό κέντρο την οποία μπορούμε να μετρήσουμε με την χρήση κάποιων παραγόντων. Αυτοί είναι:

- Η ασφάλεια και η προσβασιμότητα του χιονοδρομικού κέντρου
- οι τιμές ενοικίασης του εξοπλισμού καθώς και η σχέση τιμής-ποιότητας στις καφετέριες αυτού
- η ποικιλία δυσκολίας των πιστών του χιονοδρομικού κέντρου
- οι τιμές των εισιτηρίων για τους αναβατήρες
- οι υποδομές για τα παιδιά
- η χωρητικότητα των καφετεριών
- οι διαθέσιμες τουριστικές πληροφορίες (Matzlet et al.,2007)
- η ποικιλία για δραστηριότητες
- το προσωπικό για την εξυπηρέτηση των πελατών (Matzlet et al.,2008)
- ο χρόνος αναμονής τόσο στους αναβατήρες όσο και στα ταμεία.

Στην χώρα μας υπάρχουν 21 χιονοδρομικά κέντρα τα οποία μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των χιονοδρόμων της χώρας. Τα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας μας όμως δεν χαρακτηρίζονται για το υψόμετρο τους. Πρέπει να τονίσουμε ότι εκτός από το βουνό του Ολύμπου τα υπόλοιπα είναι χαμηλά. Στα 14 σημαντικότερα από αυτά, το μέσο υψηλότερο υψόμετρο είναι στα 2.379 μέτρα και το μέσο χαμηλότερο είναι στα 1.175

μέτρα. (www.snowreport.gr). Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 2) αναφέρονται τα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας καθώς και το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκουν.

Χιονοδρομικό Κέντρο	Γεωγραφικό Διαμέρισμα
Ανήλιο	Ήπειρος
Βασιλίτσα	Μακεδονία
3-5 Πηγάδια	Μακεδονία
Βέρνου (Βιτσίου)	Μακεδονία
Πισοδέρι	Μακεδονία
Καϊμάκτσαλαν	Μακεδονία
Γεροντόβραχος	Στερεά Ελλάδα
Ελατοχώρι	Μακεδονία
Ζήρεια	Πελοπόννησος
Χέλμου (Καλαβρύτων)	Πελοπόννησος
Λαΐλιας	Μακεδονία
Μαίναλο	Πελοπόννησος
Μετσόβου	Ήπειρος
Ολύμπου	Θεσσαλία
Παρνασσός	Στερεά Ελλάδα
Περτούλι	Θεσσαλία
Πηλίου	Θεσσαλία
Σέλι	Μακεδονία
Βελούχι (Καρπενησίου)	Στερεά Ελλάδα
Φαλακρό	Μακεδονία
Χρυσού Ελαφιού	Μακεδονία

Πίνακας 2: Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας

Από τον πίνακα 3 μπορούμε να συλλέξουμε πολλές πληροφορίες που αφορούν τις μέρες λειτουργίας διάφορων αναβατήρων στα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας από τη σεζόν 2014-2015. Οι τελευταίες δυο σεζόν ήταν οι πιο παραγωγικές την τελευταία

4ετία. Ο καιρός είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για την λειτουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου. Πέρα από τον καιρό όμως στην ομαλή λειτουργία ενός κέντρου σήμερα παίζει ο ανθρώπινος παράγοντας. Οι υποδομές, η τεχνολογική ανάπτυξη καθώς και η εύρεση της σωστής τοποθεσίας ενός χιονοδρομικού κέντρου μπορούν να αυξήσουν τον αριθμό ημερών λειτουργίας.

Χιονοδρομικό	Αναβατήρας	Μήκος	Ύψος κορυφής	Ημ.λειτουργίας 2017-18	Ημ.λειτουργίας 2016-17	Ημ.λειτουργίας 2015-16	Ημ.λειτουργίας 2014-15
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΙΣΟΔΕΡΙ	Κάτω καρεκλάκι	1950	2000	95	61	12	82
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΙΜΑΚΤΣΑΛΛΑΝ	Σαραντόβρυση 1	1600	2379	85	73	76	72
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΣΕΛΙ	Φίλιππος	1600	1620	87	61	0	59
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. 3-5 ΠΗΓΑΔΙΑ	Κεντρική	1500	2005	82	77	40	101
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ	Στύγα	1415	2328	47	53	32	42
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΙΣΟΔΕΡΙ	Πάνω καρεκλάκι	1400	2000	138	78	89	116
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΦΑΛΑΚΡΟ	4θέσιο	1400	2110	30	46	0	30
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	Βάκχος	1316	2250	104	88	70	84
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ	Εναέριο	1200	1700	100	79	42	87
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	Ηρακλής	1160	2245	56	50	23	67
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΕΡΤΟΥΛΙ	Εναέριο διθέσιο	1150	1360	34	40	25	42
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΦΑΛΑΚΡΟ	Μεγάλη	1100	2098	0	0	0	3
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	11 Ερμής	1090	2180	73	92	23	17
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ	Φίλιππος	991	1825	110	89	72	102
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΗΛΙΟ	Πήλιο 3	970	1450	35	56	9	37
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	6 Φτερ.	925	2160	74	88	23	14
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	Άνεμος 1	889	1996	62	35	10	27
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	Αφροδίτη	845	1950	123	111	84	93
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ	Μ.Αλέξανδρος	845	2110	88	66	66	87
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	7 Φτερ.	830	1840	93	98	27	50
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	Άνεμος 2	800	-	0	7	3	8
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΑΝΗΛΙΟ	Διθέσιος	800	1520	85	26	41	54
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ	Αχιλλέας	757	1856	82	83	39	80

ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	Αίολος	750	2100	119	92	46	65
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	Ηρακλής	718	2048	32	26	10	26
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΗΛΙΟ	Πήλιο 1	500	1450	45	59	16	26
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΠΗΛΙΟ	Πήλιο 2	499	1350	44	54	14	49
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΤΡΟΟΔΟΣ	Δίας	400	-	21	67	0	27
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	Τάκης Φλέγκας	376	1865	92	61	49	83
ΧΙΟΝ. ΚΕΝ. ΜΕΤΣΟΒΟ	ΚΑΡ Εναέριος	-	-	26	18	2	13

Πίνακας 3: Ημέρες λειτουργίας αναβατήρων χιονοδρομικών κέντρων

Πηγή: www.snowreport.gr

Στο παράρτημα Ι γίνεται ανάλυση των χιονοδρομικών κέντρων της χώρας ενώ υπάρχουν και πληροφορίες για την λειτουργία και τις δραστηριότητες που προσφέρουν.

1.4.2 Δραστηριότητες στον ορεινό τουρισμό

Η χώρα μας όπως αναφέραμε αν και μεσογειακή έχει ιδιαίτερη μορφολογία. Τα βουνά της Ελλάδος καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής χώρας. Η ανάγκη του κόσμου που έχει κατακλύσει τα αστικά κέντρα τα τελευταία χρόνια δημιούργησε την τάση για αποδράσεις από αυτά. Είναι πιο έντονη από ποτέ η ανάγκη του ανθρώπου να έρθει πιο κοντά στην φύση και να δημιουργήσει εμπειρίες σε κάτι που κανονικά δεν θα έπρεπε να φαντάζει τόσο μακρινό. Η αστυφιλία, η οικονομική ανάπτυξη καθώς και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχουν απομονώσει τον άνθρωπο από το φυσικό του περιβάλλον. Μέσα από την ανάγκη να έρθει πιο κοντά εκεί που ανήκει, έχουν δημιουργηθεί πολλές δραστηριότητες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Έτσι και στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια υπάρχουν πολλές δραστηριότητες που μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες αυτές. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 4) βλέπουμε τις δραστηριότητες που ανάλογα με τις εποχές μπορούν να πραγματοποιηθούν στην χώρα μας.

Δραστηριότητες σε όλη τη διάρκεια του έτους:
Πεζοπορία
Ορειβασία
Παρατήρηση γλωρίδας - πανίδα

Φωτογραφία	
Γαστρονομία	
Paintball	
Δραστηριότητες με αρχαιολογικό / ιστορικό / μυθολογικό / λαογραφικό ενδιαφέρον	
Δραστηριότητες το φθινόπωρο	Δραστηριότητες την άνοιξη:
Συλλογή μανιταριών	Αλεξίπτωτο πλαγιάς
Off road οδήγηση	Flying fox
	Διαδρομή με τρένο στο Πήλιο
	Rafting
	Canoe-kayak
	Τρίαθλον
Δραστηριότητες το χειμώνα:	Δραστηριότητες το καλοκαίρι:
Σκι	Ορεινή ποδηλασία
Ελεύθερο σκι (Freestyle skiing):	Ορεινό τρέξιμο (mountain trail running),
Χιονοσανίδα (snowboarding):	Τοξοβολία
Snowmobile	Ορεινή ιππασία
Αναρρίχηση σε πάγο	Ορεινός μαραθώνιος - ημιμαραθώνιος
Διαδρομές με SnowCat	Camping
Snow Kite	Αναρρίχηση
Έλκηθρο	Κολύμπι σε ποτάμια – αλπικές λίμνες
	Canyoning
	Σπηλαιολογία
	Wingsuit flight

Πίνακας 4: Δραστηριότητες στην διάρκεια του έτους

Στο παράρτημα II υπάρχει φωτογραφικό υλικό για τις παραπάνω δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα. Υπάρχουν πολλές ακόμα δραστηριότητες που στην χώρα μας δεν είναι διαδεδομένες λόγω μειωμένης ζήτησης ή έλλειψης υποδομών.

1.5 Αειφόρος τουρισμός

Στην προσπάθεια να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ των περιβαλλοντικών ανησυχιών για τις όλο και πιο εμφανείς οικολογικές συνέπειες των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων τους και των κοινωνικοπολιτικών ανησυχιών σε ζητήματα που αφορούν την ανάπτυξη έγινε προσπάθεια για την προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης (Robinson, 2004). Για πρώτη φορά η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης παρουσιάστηκε το 1980 στην Παγκόσμια Στρατηγική για την Διατήρηση (World Conservation Strategy) η οποία και δημοσιεύτηκε από το International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Διεθνή Ένωση για την Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Αποθεμάτων). Σήμερα, ο πιο γνωστός ορισμός για την αειφόρο ανάπτυξη είναι αυτός που έχει δημιουργηθεί από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development - WECD) το 1987. Ο ορισμός αναφέρει ότι η αειφόρος ανάπτυξη ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς όμως να συμβιβάζει την ικανοποίηση των αναγκών των επόμενων γενεών. Το 2002 στη Διεθνή Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Γιοχάνεσμπουργκ προέκυψε η νέα προσέγγιση του υπεύθυνου τουρισμού. Σύμφωνα με την Διακήρυξη ως υπεύθυνος τουρισμός ορίστηκε αυτός που ελαχιστοποιεί τις αρνητικές περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, ενισχύει την ευημερία της κοινότητας υποδοχής, αποκομίζει οικονομικά οφέλη για την τοπική κοινωνία, συμβάλει στην διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, προκαλεί τον σεβασμό μεταξύ των ντόπιων κατοίκων και των τουριστών της περιοχής και δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης και τοπικής υπερηφάνειας.

1.6 Αρχές αειφόρου τουρισμού

Το 1995 στην Ισπανία διατυπώθηκαν με την μορφή Χάρτας στο Παγκόσμιο Συνέδριο από τους WTO, UNESCO και UNEP οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού (Αυγερινού, 1996). Αυτές είναι:

- Η αειφόρος φύση του τουρισμού πρέπει να εισάγει την ολοκλήρωση του στο πολιτιστικό, ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον.
- Πρέπει να υπολογίζεται η πολιτιστική κληρονομιά και οι δραστηριότητες παράδοσης.

- Θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία για την προστασία, την διατήρηση καθώς και την αξιοποίηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.
- Θα πρέπει να υπάρχουν μέτρα για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.
- Θα πρέπει να ενθαρρύνονται κινήσεις για την εθελοντική δράση όλων των αρμόδιων φορέων.
- Ο τουρισμός πρέπει να βασίζεται κυρίως στην διαφοροποίηση των ευκαιριών, με σταθερούς δεσμούς μέσω των οποίων θα διασφαλίζεται η θετική συμβολή του στην τοπική ανάπτυξη.
- Οφείλεται να υπάρχει μια ισορροπία στην κατανομή του οφέλους και του φόρτου του τουρισμού.
- Σε περιοχές όπου είναι ευάλωτες από την σκοπιά του πολιτισμού και του περιβάλλοντος πρέπει να χρίζουν άμεση και ειδικής προτεραιότητας για την ανάπτυξη του τουρισμού.
- Η όποια τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να βασίζεται στα κριτήρια της αειφορίας, δηλαδή να είναι ηθικά και κοινωνικά αποδεκτή καθώς και να είναι βιώσιμη οικονομικά.

1.6.1 Προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή

Για να θεωρείται επιτυχής η εφαρμογή, η αποδοτικότητα και η λειτουργία των παραπάνω χαρακτηριστικών θα πρέπει όπως αναφέρει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού καθώς και άλλοι διεθνείς οργανισμοί να υπάρχουν τα παρακάτω:

- Η συνεργασία όλων όσων εμπλέκονται στην τουριστική διαδικασία.
- Η εκπαίδευση των πολιτών, των τουριστών και των επαγγελματιών.
- Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στο σχεδιασμό της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης
- Να υπάρχει υψηλή ποιότητα στις τουριστικές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις.

Συνεργασία: Ο τουρισμός είναι μια διαδικασία περίπλοκη και σχετίζεται με διαφορετικούς τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας. Θα πρέπει να υπάρχει κατανόηση, σεβασμός, ενότητα, και συνεχής συνεργασία μεταξύ των ιδιωτικών και των δημόσιων φορέων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό τόσο σε τοπικό

αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Η Hevre Barioulet (2001) σημείωσε ότι κάποια ζητήματα που αφορούν τις τουριστικές περιοχές θα πρέπει να λύνονται με την συνεργασία. Αυτά είναι:

- Η ανακύκλωση καθώς και η μείωση των απορριμμάτων
- Ο έλεγχος και η οργάνωση στην πρόσβαση των τουριστών σε ευάλωτες περιοχές.
- Η συγχρηματοδότηση για την δημιουργία προγραμμάτων που αφορούν την περιβαλλοντική προστασία.
- Η ορθολογική χρήση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και ο έλεγχος της κατανάλωσης νερού.
- Η ευρύτερη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς.
- Η χορήγηση βοήθειας καθώς και κινήτρων στις τουριστικές επιχειρήσεις για την υιοθέτηση περιβαλλοντικών πολιτικών ανάπτυξης.
- Προβολή των τοπικών συνεταιρισμών και της περιοχής γενικότερα.

Εικόνα 1: Συνεργασία

Πηγή: www.depositphotos.com

Εκπαίδευση: Θα πρέπει να υπάρχει άρτια και συνεχής εκπαίδευση όλων των ανθρώπων που ασχολούνται με τον τουρισμό με στόχο την ανταγωνιστικότητα του προϊόντος και την καλύτερη προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών. Τα επιμορφωτικά σεμινάρια θα βοηθήσουν αρκετά στην συνεισφορά για την βιωσιμότητα του

τουριστικού προϊόντος και θα βοηθήσουν στην κατανόηση των διάφορων πρακτικών. Μερικά θέματα τα οποία μπορούν να έχουν αυτά είναι:

- Οι αρχές και πρακτικές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.
- Τα είδη και τα χαρακτηριστικά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Η νομοθεσία για την προστασία της χλωρίδας-πανίδας.
- Η νομοθεσία για διεθνή περιβαλλοντικά ζητήματα.
- Τα πιστοποιητικά περιβαλλοντικής ποιότητας.
- Ζητήματα που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά.

Εικόνα 2: Εκπαίδευση

Πηγή: www.krechios.gr

Η εκπαίδευση των πολιτών είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού. Με την σωστή εκπαίδευση και την σωστή καθοδήγηση των πολιτών καθίσταται πιο εύκολη η υιοθέτηση νέων πρακτικών αλλά και συμπεριφορών που θα προάγουν την βιωσιμότητα. Επίσης σημαντικό, είναι και η ενημέρωση των επισκεπτών στις περιοχές αυτές. Η σωστή πληροφόρηση των επισκεπτών σε θέματα όπως οι τοπικές συνήθειες, ο πολιτισμός και το περιβάλλον της περιοχής θα βοηθούσε στην ομαλότερη ενσωμάτωση τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την παροχή πληροφοριών από τα καταλύματα διαμονής του τόπου, τους τουριστικούς πράκτορες καθώς και σε περιοχές διακίνησης επιβατών.

Τοπική συμμετοχή: Από περιοχή σε περιοχή τα οφέλη από τον τουρισμό διαφέρουν. Για το λόγο αυτό δεν μπορεί να υπάρχει ένα γενικότερο πλαίσιο σχεδιασμού για όλες τις περιοχές. Η κατευθυντήρια γραμμή μπορεί να οριστεί σε εθνικό επίπεδο όμως σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να γίνει με την συμμετοχή των τοπικών φορέων όπως οι οργανώσεις πολιτών, οι πολιτιστικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις, ο Δήμος και οι τοπικές αρχές και οι φορείς που εμπλέκονται στην τουριστική βιομηχανία. Η μεταξύ τους επικοινωνία είναι αυτή που θα ορίσει το σχέδιο ανάπτυξης και το είδος που επιθυμούν να προσφέρουν. Με την τοπική συμμετοχή προκύπτουν πολλά πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη. Κάποια από αυτά είναι:

- Κέρδη για την τοπική κοινωνία – οικονομία και όχι σε ξένους οικονομικούς παράγοντες.
- Ενεργή συμμετοχή των μόνιμων κατοίκων στην διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Οι ντόπιοι αποδέχονται τον τουρισμό
- Μείωση της ανεργίας των μόνιμων κατοίκων.
- Δημογραφική αναγέννηση.
- Διατήρηση των οικοσυστημάτων και ανάπτυξη των προστατευόμενων περιοχών.
- Βελτίωση των υποδομών.
- Αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Εικόνα 3: Τοπική συμμετοχή

Πηγή: www.aixmi.gr

Ποιότητα: Στον συνεχή και αυξανόμενο ανταγωνισμό γίνεται όλο και πιο δύσκολη η διατήρηση του κύρους που έχει ένα τουριστικό προϊόν. Η προσφερόμενη ποιότητα στις υπηρεσίες θα πρέπει να ικανοποιεί τις ανάγκες και επιθυμίες των επισκεπτών, να εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος και την ικανοποίηση των μόνιμων κατοίκων. Για το λόγο αυτό ο ποιοτικός τουρισμός δε μπορεί να ταυτιστεί με τον ακριβό – πολυτελή τουρισμό. Οι περιοχές που θέλουν να έχουν μια σταθερή μακροχρόνια ζήτηση για το προϊόν τους θα πρέπει:

- να κάνουν έρευνες για την δημιουργία νέων προϊόντων, να προσπαθούν να λύσουν τα προβλήματα τους, να εκμεταλλεύονται σωστά τις τουριστικές πηγές τους και να χρησιμοποιούν φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες.
- Να διδάσκονται αλλά και να ενημερώνονται για πρακτικές που κρίθηκαν επιτυχημένες σε άλλους τουριστικούς προορισμούς.
- Να προσπαθούν να προλαμβάνουν καταστάσεις και να λαμβάνουν διορθωτικά μέτρα όπου αυτό κριθεί απαραίτητο.

Εικόνα 4: Ποιότητα

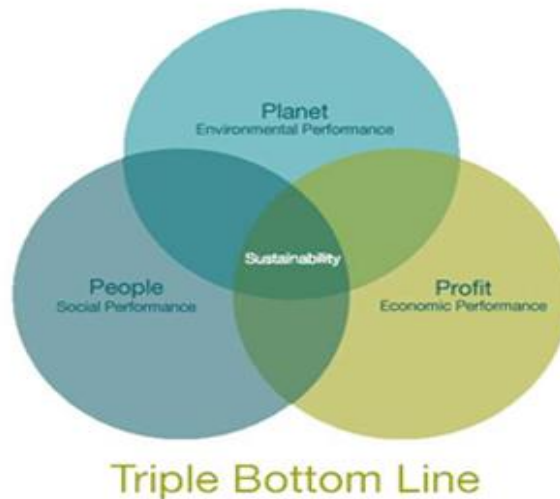
Πηγή: www.sutron.com

1.7 Triple Bottom Line

Η θεωρία της τριπλής κατώτατης γραμμής (Triple Bottom Line) δημιουργήθηκε την δεκαετία του 1990 από τον σύμβουλο επιχειρήσεων John Elkington. Σκοπός της ήταν να περιγράψει την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική αξία της επένδυσης που μπορεί να συσσωρευτεί έξω από την οικονομική βάση μιας επιχείρησης (Elkington, 2004). Η συγκεκριμένη έννοια αναφέρεται πολλές φορές και ως 3Ps, People, Profit, Planet (Roberts & Cohen, 2002) αλλά και ως ανάμεικτη αξία (Emerson, 2003).

Η σκέψη για την θεωρία της τριπλής κατώτατης γραμμής σχετίζεται με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και ότι θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες του σήμερα αλλά να εμπεριέχει και την δυνατότητα οι μελλοντικές γενιές να πράξουν το ίδιο (World Commission on Environment and Development, 1987). Η θεωρία τα τελευταία χρόνια είναι αρκετά δημοφιλής, ειδικά σε τομείς που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη.

Σχεδιάγραμμα 1 :Triple Bottom Line

Πηγή: www.southsidestaffing.com

Είναι πλέον κατανοητό από τις περισσότερες εταιρίες καθώς και τις κυβερνήσεις ότι το κόστος για την περιβαλλοντική ζημία, την επίλυση διαφορών και την επισκευή, καθώς

και την αδυναμία των επιχειρήσεων να συμμορφωθούν με τις προσδοκίες των κοινοτήτων είναι τεράστιο.

Η έννοια έχει προχωρήσει σε μια πιο αυστηρή αξιολόγηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών αποδόσεων, δημιουργώντας αλληλένδετα σενάρια με τα οποία μπορούν να ληφθούν αποφάσεις που θα μεγιστοποιήσουν την απόδοση σε όλους τους τομείς της δραστηριότητας.

Στις οικονομικές μεταβλητές μπορούν να εξεταστούν μεταβλητές που αφορούν τη ροή των χρημάτων. Τα έσοδα που συμβάλλουν στο Α.Ε.Π., η ανάπτυξη της απασχόλησης, το κατά κεφαλήν εισόδημα, το ποσοστό ανεργίας, η επανεπένδυση, οι θέσεις εργασίας, η δημιουργία θέσεων εργασίας κ.α.

Οι περιβαλλοντικές μεταβλητές θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν μετρήσιμες φυσικών πόρων και να μελετούν πιθανές επιδράσεις ως προς την βιωσιμότητα τους. Η ποιότητα του αέρα και του νερού, η κατανάλωση ενέργειας, η κατανάλωση των φυσικών πόρων, τα τοξικά απόβλητα και η χρήση της γης είναι μερικές από τις μεταβλητές αυτές.

Οι κοινωνικές μεταβλητές αναφέρονται στις κοινωνικές διαστάσεις μια περιοχής. Περιλαμβάνουν μετρήσιμες για την εκπαίδευση, την ισότητα, την πρόσβαση σε κοινωνικούς πόρους, την υγεία και την ποιότητα ζωής. Τέτοιες μεταβλητές μπορούν να είναι το ποσοστό ανεργίας, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, ο μέσος χρόνος μετακίνησης, το προβλεπόμενο προσδόκιμο ζωής, το ποσοστό πληθυσμού με πτυχίο κ.α.

Η έννοια του TBL έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις, οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και οι κυβερνήσεις μετρούν την βιωσιμότητα αλλά και την απόδοση των έργων. Εκτός από τις τρεις θεμελιώδεις αρχές του το TBL επιτρέπει λόγω της ευελιξίας του στους διάφορους οργανισμούς να εφαρμόσουν το σύστημα προσαρμοσμένο πλήρως στις ανάγκες τους. Μέσω της χρησιμοποίησης του οι οργανισμοί μπορούν να αξιολογήσουν τις συνέπειες των πράξεων τους σε μια πραγματικά μακροπρόθεσμη προοπτική.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Μεθοδολογία της έρευνας

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας αλλά και διεθνώς υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για την ποιοτική έρευνα. Διδάσκεται πλέον σε διάφορα προγράμματα σπουδών και η διεξαγωγή της γίνεται για να έχουμε ξεκάθαρα και καλύτερα αποτελέσματα.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, σκοπός της έρευνας είναι να παρουσιάσει αναλυτικά τις μορφές του ορεινού εναλλακτικού τουρισμού στην χώρα μας και την ανάπτυξη στρατηγικών μέσα από την πραγματικότητα της διεθνοποίησης.

Στόχος του κεφαλαίου αυτού, είναι η παρουσίαση της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε.

2.1.1 Η ποιοτική έρευνα και τα χαρακτηριστικά της.

Όπως αναφέραμε, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται έντονο ενδιαφέρον για την για την ποιοτική έρευνα σε όλες τις κοινωνικές επιστήμες. Στην μελέτη της βιβλιογραφίας υπάρχει ασάφεια για το τι πραγματικά σημαίνει ποιοτική έρευνα. Ένας τρόπος οριοθέτησης της είναι ο ακόλουθος:

Η ποιοτική έρευνα είναι μια δραστηριότητα πλαισιοθετημένη, μέσα από την οποία ο παρατηρητής τοποθετείται στον κόσμο. Ένα σύνολο από υλικές και ερμηνευτικές πρακτικές οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Οι συγκεκριμένες πρακτικές, οι συνεντεύξεις, οι συνομιλίες, οι φωτογραφίες, και πολλά άλλα μετασχηματίζουν τον κόσμο και τον μετατρέπουν σε μια σειρά από αναπαραστάσεις. Αυτό δίνει την δυνατότητα στους ποιοτικούς ερευνητές να μελετήσουν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο. (Denzin & Lincoln, 2005)

Η ποιοτική έρευνα έχει τα εξής χαρακτηριστικά: (Χρήστου, 1999)

- Υπάρχει σαφής μεθοδολογία και συστηματική προσέγγιση
- Η συλλογή των δεδομένων γίνεται με διάφορες μεθόδους (π.χ. ομάδες εστίασης, μελέτες περίπτωσης, ατομικές συνεντεύξεις κ.α.)
- Υπάρχει ευελιξία τόσο στον σχεδιασμό αλλά και κατά την διάρκεια διεξαγωγής της.
- Βασίζεται στην επαγωγική (inductive) παρά στην συμπερασματική (deductive) προσέγγιση.

Οι πιο συχνές τεχνικές μορφές σε μια ποιοτική έρευνα είναι οι εξής (Χρήστου, 1999):

- Οι μελέτες περίπτωσης.
- Οι προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος.
- Οι ομαδικές συνεντεύξεις.
- Η συμμετοχική παρατήρηση.
- Οι προβολικές τεχνικές.

Στην συγκεκριμένη εργασία από τις παραπάνω τεχνικές θα χρησιμοποιήσουμε τις μελέτες περίπτωσης και τις προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος. Τους λόγους για την χρησιμοποίηση αυτών των τεχνικών θα τους αναλύσουμε παρακάτω.

2.2 Μελέτες περίπτωσης

Η αμφισβήτηση διανοημάτων, θεωριών, πρακτικών και μεθόδων αποτελεί την βάση κάθε επιστήμης διότι χωρίς την ύπαρξη αντιλογίας δε θα ήταν δυνατόν να υπάρχει ο εμπλουτισμός του θεωρητικού υπόβαθρου καθώς και η επίτευξη της επιστημονικής προόδου. Η μελέτη στηρίζεται στην διερεύνηση μιας ή πολλών περιπτώσεων και έχει στόχο την κατανόηση ενός φαινομένου και την διατύπωση ενός γενικού συμπεράσματος όσον αφορά το αντικείμενο της έρευνας.

Οι Feagin, Sjoberg και Orum (1991) όρισαν την περίπτωση μελέτης ως μια πολύπλευρη και εκ βάθρων εξέταση κατά την οποία γίνεται χρήση ποιοτικών μεθόδων χωρίς όμως να αποκλείουν ότι αρκετές μελέτες εφαρμόζουν και ποσοτικές μεθόδους.

Σύμφωνα με τους Woodside και Wilson (2003) η έρευνα περιλαμβάνει την συστηματική έρευνα που επικεντρώνεται στην κατανόηση, την πρόβλεψη, την περιγραφή και τον έλεγχο της περίπτωσης, η οποία είναι ή ένα πρόσωπο, μια επιχείρηση, μια εθνικότητα ή ένας πολιτισμός.

Ο Stake (1995) διακρίνει τρεις μελέτες περιπτώσεων:

- την εγγενή (intrinsic case study)
- την εργαλειακή (instrumental case study και
- την πολλαπλή (multiple case study).

Στην εγγενή και την εργαλειακή πρώτιστο ρόλο διαδραματίζει η προέλευση που έχει τον ενδιαφέρον του ερευνητή και το είδος των ερωτήσεων. Στην πρώτη περίπτωση

μελέτης το ενδιαφέρον εστιάζεται στην ανάγκη του ερευνητή να μάθει για την συγκεκριμένη περίπτωση όσο τον δυνατόν περισσότερα. Στην δεύτερη περίπτωση στόχος του ερευνητή είναι η περαιτέρω κατανόηση των πτυχών που συνθέτουν την λειτουργία της ενώ στην πολλαπλή έρευνα γίνεται η μελέτη πολλών περιπτώσεων (είτε διαδοχικά είτε ταυτόχρονα) με στόχο ο ερευνητής να έχει μια ευρύτερη εικόνα για τις πτυχές ενός συγκεκριμένου θέματος.

Την τελευταία περίοδο αυξάνεται ο αριθμός των ερευνητών που αξιοποιούν την πολυμεθοδολογική μελέτη περίπτωσης (Anisimova & Thomson, 2012).

Παρόλο που πολλές μελέτες περιπτώσεων επικεντρώνονται σε μία και μοναδική περίπτωση που συχνά επιλέγεται λόγω των μοναδικών χαρακτηριστικών της, ο σχεδιασμός πολλαπλών περιπτώσεων επιτρέπει στον ερευνητή να διερευνήσει τα εξεταζόμενα φαινόμενα μέσω της χρήσης μιας στρατηγικής αναπαραγωγής. Ο Yin (1994) σύγκρινε την χρήση της στρατηγικής αναπαραγωγής με μια σειρά ξεχωριστών πειραμάτων σε συναφή θέματα. Η διαδικασία περιλαμβάνει δυο στάδια, στο πρώτο, το στάδιο αντιγραφής οι περιπτώσεις επιλέγονται για την επίτευξη παρόμοιων αποτελεσμάτων και στο δεύτερο του αναδιπλασιασμού όπου επιλέγονται οι περιπτώσεις για την επιβεβαίωση ή την διάψευση των προτύπων που εντοπίστηκαν στις αρχικές περιπτώσεις. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο εάν οι περισσότερες ή όλες περιπτώσεις παρέχουν παρόμοια αποτελέσματα μπορεί να υπάρξει ουσιαστική υποστήριξη για την ανάπτυξη μια προκαταρκτικής θεωρίας (Eisenhardt, 1989). Ο Yin υποστηρίζει ότι αν τα αποτελέσματα έξι έως δέκα περιπτώσεων αποδειχθούν όπως αρχικά προβλεπόταν, είναι αρκετά για να παρέχουν σημαντική υποστήριξη στην αρχική σειρά των προτάσεων.

Ένα από τα πλεονεκτήματα της πολυμεθοδολογικής μελέτης περίπτωσης είναι ότι ο συγγραφέας μπορεί να αναλύσει τα δεδομένα σε διαφορετικές καταστάσεις με τέτοιο τρόπο που να μπορεί να κατανοήσει καλύτερα τις διαφορές ή τις ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ των περιπτώσεων.

Άλλο πλεονέκτημα από την χρήση της πολυμεθοδολογικής μελέτης είναι ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προκύπτουν είναι αξιόπιστα και ισχυρά ενώ ο συγγραφέας μπορεί να εκτιμήσει εάν τα αποτελέσματα είναι πολύτιμα ή όχι.

Τέλος, με την επιλογή της χρήσης πολλαπλών μελετών, η θεωρία η οποία αναπτύσσεται είναι πιο πειστική σε σχέση με τις άλλες περιπτώσεις. Για τους παραπάνω λόγους

επιλέχθηκαν να αναλυθούν επτά μελέτες περίπτωσης που έχουν λάβει χώρα σε διάφορες περιοχές τα τελευταία χρόνια με σκοπό να προκύψουν αξιόπιστα στοιχεία.

ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	ΕΤΟΣ	ΣΚΟΠΟΣ	ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
Sustainability and Mountain Tourism: The Millennial's Perspective	Alessandro Bonadonna Chiara Giachino Elisa Truant	2017	Η μελέτη αφορά το πώς συνδέονται η βιωσιμότητα με τα σπορ σύμφωνα με τους Μιλένιαλς	Millennials, sustainability, mountain tourism, mountain sports	Οι ντόπιοι Μιλένιαλς έχουν περισσότερη ευαισθησία ενώ το καλοκαίρι ξοδεύουν περισσότερες μέρες για αθλητικές δραστηριότητες.
Alternative Forms of Tourism in Mountain Tourism Destination: A Case Study of Bjelasnica (Bosnia and Herzegovina)	Vuk Tvrtko Opačić Amra Banda	2017	Ο βασικός στόχος της μελέτης είναι να προσδιορίσει τις διαφορές στην αξιολόγηση των τουριστικών αξιοθέατων του εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή Bjelasnica μεταξύ των κατοίκων και των τουριστών.	tourism attractions, tourism supply, mountain tourism, alternative forms of tourism, Bjelasnica, Bosnia and Herzegovina	Οι τουρίστες ενδιαφέρονται πιο πολύ για την περιοχή από τους ντόπιους ενώ υπάρχει ανάγκη για προσέλκυση πιο εύπορων τουριστών για τον εναλλακτικό τουρισμό.
Alps Village, Chungcheongnam-do, South Korea	Duk-Byeong Park Gary Goreham	2016	Σκοπός της μελέτης είναι να αναδείξει το πόσο σημαντικό είναι για μια περιοχή η σωστή διαχείριση των φορέων καθώς και της τοπικής κοινωνίας		Οι ενέργειες στήριξης της περιοχής καθώς και η συνεργασία των τοπικών φορέων οδήγησαν στην αναβάθμιση της καθώς και στην βελτίωση της τοπικής οικονομίας

<p>Spatial Planning and Sustainable Tourism – A Case Study of Golija Mountain (Serbia)</p>	<p>Nemanja Tomic Rastislav Stojisavljevic</p>	<p>2013</p>	<p>Η διαχείριση του προορισμού στο σύνολό του - αυτό σημαίνει όχι μόνο τη δημιουργία ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών που καθορίζονται και εξειδικεύονται σε ορισμένα τμήματα της αγοράς και σε έναν συγκεκριμένο προορισμό, αλλά η αειφόρος ανάπτυξη.</p>	<p>patial planning, sustainable tourism, Golija Serbia.</p>	<p>Απαιτείται ένα σχέδιο για τον εναλλακτικό τουρισμό που να συμπεριλαμβάνει την εκπαίδευση των ντόπιων και των υπαλλήλων, η συμμετοχή σε προγράμματα οικολογικής πιστοποίησης, η χρήση νέων τεχνολογιών για την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού και η δημιουργία κατάλληλων εγκαταστάσεων και υψηλότερων κατηγοριών καταλυμάτων.</p>
<p>TOURISM – IN SUPPORT OF RURAL DEVELOPMENT. A CASE STUDY ON TRAINING NEED ANALYSIS IN RURAL AREA (BUTEA, IAȘI)</p>	<p>Bordeianu Otilia-Maria Chasovsch i Carmen Morisan-Danila Lucia</p>	<p>2012</p>	<p>Σκοπός της μελέτης είναι η απόκτηση τεκμηριωμένων πληροφοριών με σκοπό την καθιέρωση συγκεκριμένων λύσεων και προτεραιοτήτων σχετικά με τη διαφοροποίηση και την αναζωογόνηση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές.</p>	<p>rural tourism, employment , training need analysis, vocational training in tourism, rural development</p>	<p>Ο αγροτικός τουρισμός είναι σε θέση να επιλύσει προβλήματα που αφορούν: την πολιτική σχεδιασμού, την ισορροπία μεταξύ χωριών και πόλεων, την προώθηση της κοινωνικής αλλαγής που επιτρέπει στον πληθυσμό της πόλης να βρει ρίζες, πολιτιστικές αξίες, χαλάρωση και ηρεμία. Βασική πρόκληση για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού είναι το εργατικό δυναμικό χαμηλής</p>

					ειδίκευσης.
Η σχέση Τουρισμού αναψυχής και σπορ. Μορφή και δυνατότητες στην Ελληνική πραγματικότητα	Χατζηεμμανουήλ Δημήτριος, Γλυινιά Ελένη, Σμέρνου Κατερίνα	2010	Τουρισμός, αθλητικός τουρισμός και τουρισμός αναψυχής στην Ελλάδα	Τουρισμός, αθλητισμός, αναψυχή, σπορ	Δημιουργία και προώθηση νέων μορφών τουρισμού για την κάλυψη των απαιτήσεων των τουριστών καθώς και για την διαφοροποίηση από τον μαζικό τουρισμό
DETERMINANTS OF RURAL TOURISM: A CASE STUDY OF KASTAMONU, TURKEY	Ilknur ZEREN, Hakan SEVIK, Mehmet CETIN	2016	Το αναπτυξιακό δυναμικό του αγροτικού τουρισμού καθορίζεται βάσει των λεπτομερειών των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της περιοχής, εκθέτοντας τις απειλές και τις ευκαιρίες.	Rural tourism, Kastamonu, GIS, SDG 2015-2030	Συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών του τουρισμού. Ο σχεδιασμός του τουρισμού θα πρέπει να ενισχύσει τις προτεραιότητες και τις αξίες των τοπικών πληθυσμών ενσωματώνοντας τη συμμετοχή του κοινού. Οι ντόπιοι πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με την τουριστική αξία
The Triple Bottom Line for Sustainable Community Development	MAUREEN ROGERS & ROBERT A RYAN	2010	Το πλαίσιο για την βιώσιμη ανάπτυξη κοινοτήτων με βάση τις αναδυόμενες ιδέες και τον έλεγχο των επιδόσεων	Triple Bottom Line, Sustainable Community	Οι καινοτόμες ιδέες από τους μόνιμους κατοίκους, η συνεργασία των φορέων αλλά και η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων των κοινοτήτων της Αυστραλίας

					μπορούν να αποκαταστήσουν την συνεχή υποβάθμιση των περιοχών αυτών.
--	--	--	--	--	---

Πίνακας 6: Μελέτες περιπτώσεων

A. Sustainability and Mountain Tourism: The Millennial’s Perspective by Alessandro Bonadonna Chiara Giachino and Elisa Truant (2017)

Στην συγκεκριμένη περίπτωση μελέτης αναφέρονται διαφορετικές απόψεις για την βιωσιμότητα. Γίνεται ανάλυση των απόψεων της γενιάς των Millennials, της ευαισθητοποίησης τους όσον αφορά το περιβάλλον, την ανάπτυξη των ορεινών αθλημάτων και το πόσο αυτό επηρεάζει την βιωσιμότητα των ορεινών όγκων.

Οι Ιταλοί Millennials σύμφωνα με την έρευνα έχουν υψηλό επίπεδο προετοιμασίας και ευαισθητοποίησης όσον αφορά την βιωσιμότητα. Εμφανίζουν μεγάλο ενδιαφέρον για διακοπές την χειμερινή περίοδο ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τείνουν να έχουν περισσότερες μέρες διαμονής σε σχέση με τον χειμώνα. Τέλος, σημαντικό συμπέρασμα που προέκυψε από την έρευνα είναι το γεγονός ότι οι ντόπιοι Millennials έχουν πιο ισχυρή αντίληψη για την βιωσιμότητα σε σχέση με τους Millennials των πόλεων.

B. Alternative Forms of Tourism in Mountain Tourism Destination: A Case Study of Bjelasnica (Bosnia and Herzegovina) by Vuk Tvrkto Opacic and Amra Banda (2017)

Στην δεύτερη περίπτωση που αφορά την περιοχή της Bjelasnica στην Βοσνία, ο βασικός στόχος της μελέτης είναι ο προσδιορισμός των διαφορών που υπάρχουν στην αξιολόγηση της τουριστικής προσφοράς μεταξύ των ντόπιων και των τουριστών. Στην έρευνα συμμετείχαν τόσο μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής όσο και τουρίστες και έλαβε χώρα κατά την καλοκαιρινή περίοδο όπου δεν λειτουργεί το χιονοδρομικό κέντρο της περιοχής, κύριος μοχλός της τουριστικής δραστηριότητας της περιοχής.

Το σημαντικότερο συμπέρασμα της μελέτης περίπτωσης είναι ότι ο ρόλος των εναλλακτικών μορφών τουρισμού θεωρείται χρήσιμος για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Μπορεί να αποτελέσει συμπλήρωμα του κυρίαρχου τουριστικού προϊόντος κατά την χειμερινή περίοδο, όπου το ενδιαφέρον τόσο των ντόπιων όσο και των επισκεπτών είναι

το χιονοδρομικό κέντρο αλλά και να αποτελέσει το βασικό μέρος του τουρισμού κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Η βελτίωση των υποδομών είναι βασικό κίνητρο για την προσέλκυση τουριστών με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο καθώς και τουριστών που έχουν μεγαλύτερο οικονομικό υπόβαθρο. Για να διατηρηθεί ο χαρακτήρας της ευρύτερης περιοχής θα πρέπει να δοθούν κατευθυντήριες γραμμές από τους αρμόδιους φορείς που αφορούν την βιώσιμη ανάπτυξη τη περιοχής. Η ενεργή συμμετοχή των μόνιμων κατοίκων στην πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής καθώς και στην διατήρηση των φυσικών πόρων κρίνεται αναγκαία στην ανάπτυξη ενός τέτοιου επιχειρήματος.

C. Alps Village, Chungcheongnam-do, South Korea by Duk-Byeong and Gary Goreham (2016)

Στην περίπτωση του Alp Village στη Νότια Κορέα το 2004 εφαρμόστηκε ένα μοντέλο συνεργασίας για την αντιμετώπιση της ανεργίας των μόνιμων κατοίκων και τον περιορισμό της μετανάστευσης αυτών, καθώς και για την ανάπτυξη της περιοχής μέσω εναλλακτικών δραστηριοτήτων. Οι τοπικοί φορείς αναζήτησαν κεφάλαια από την κεντρική Κορεάτικη Υπηρεσία Εκπαίδευση και Υποδομών και σε συνεργασία με τους ντόπιους κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα κοινοτικό κέντρο, ενώ με την πάροδο του χρόνου δημιούργησαν αθλητικές εγκαταστάσεις και δημιούργησαν και ένα συγκρότημα για την τουριστική εκπαίδευση. Στόχος ήταν η δημιουργία εποχιακών φεστιβάλ με τα υφιστάμενα περιουσιακά στοιχεία.

Το πρώτο φεστιβάλ πάγου πραγματοποιήθηκε το 2008 και κατά την διάρκεια του φεστιβάλ οι επισκέπτες είχαν την δυνατότητα να δοκιμάσουν τοπικά παραδοσιακά προϊόντα και να ξεναγηθούν στην γύρω περιοχή. Το 2010 ο αριθμός των επισκεπτών ήταν 21.100 και το 2014 ανέβηκε στους 250.000! Η κοινότητα έλαβε πολλά βραβεία τόσο για την οργάνωση του φεστιβάλ αλλά και από το Υπουργείο Γεωργίας για τα τοπικά προϊόντα. Εν συνεχεία και δεδομένης της σωστής διαχείρισης των πόρων, διοργανώθηκαν κι άλλα φεστιβάλ σε όλη τη διάρκεια του έτους ενώ έγιναν πετυχημένες προσπάθειες για την ανάδειξη τοπικών αξιοθέατων. Η συμμετοχή και η εκπαίδευση των ντόπιων είχε ως αποτέλεσμα την επιστροφή ατόμων που είχαν μεταναστεύσει, τα αυξημένα εισοδήματα, τις ευκαιρίες απασχόλησης, την ανάπτυξη του τουρισμού και την καλύτερη ποιότητα ζωής όπως επίσης και την ανάδειξη της περιοχής.

D. Spatial Planning and Sustainable Tourism – A Case Study of Golija Mountain (Serbia) by Nemanja Tomic and Rastislav Stojsavljevic (2013)

Η περίπτωση αυτή αφορά το φυσικό πάρκο Golija στη Σερβία. Η περιοχή είναι ορεινή γεγονός που την καθιστά δυσπρόσιτη καθώς δεν υπάρχει επαρκή μεταφορική σύνδεση. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από τα μοναδικά φυσικά τοπία της και προσελκύει εκτός από τουρίστες και επιστήμονες για παρατήρηση της πανίδας και της χλωρίδας. Το 2009 εγκρίθηκε ένα χωροταξικό σχέδιο ειδικού σκοπού για το πάρκο μέχρι το 2021. Σκοπός είναι η προστασία και η διατήρηση των παραδοσιακών πολιτιστικών αξιών μέσω της βιώσιμης ανάπτυξης της προστατευόμενης περιοχής. Τα οφέλη του σχεδίου είναι μακροπρόθεσμα για όλους τους ενδιαφερόμενους, ιδιαίτερα για τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής. Ειδικότερα το πρόγραμμα είχε στόχο την αύξηση των αφίξεων σε όλη τη διάρκεια του έτους με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού όπως τα ιαματικά λουτρά, τα ειδικά ενδιαφέροντα όπως η παρακολούθηση της άγριας φύσης, θρησκευτικά προγράμματα, την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, τις αθλητικές δραστηριότητες αλλά και την δημιουργία event στην ευρύτερη περιοχή.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός ενός προορισμού εάν θέλει να στοχεύει στην κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξη θα πρέπει να στοχεύει στον βιώσιμο τουρισμό. Η διαχείριση του προορισμού πρέπει να γίνεται με συλλογικές προσπάθειες και όχι με σπασμωδικές κινήσεις. Η διατήρηση των τοπικών πόρων, η ποιότητα του οικιακού τρόπου ζωής, η αειφόρος ανάπτυξη αλλά και η ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών θα πρέπει να καθορίζονται από τους αρμόδιους ως ένα σύνθετο σύστημα. Η εκπαίδευση του προσωπικού μέσω του σχολικού συστήματος θα μειώσουν το κόστος της εκπαίδευσης. Η συμμετοχή σε προγράμματα πιστοποίησης και η χρήση νέων τεχνολογιών μπορούν να δημιουργήσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η συνεχής παρακολούθηση του περιβάλλοντος και η επικοινωνία συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

E. Tourism – in support of rural development, a case study on training need analysis in rural area (Butea, Iasi) by Bordeianu Otilia-Maria, Chasovschi Carmen and Morisan - Danila Lucia (2012)

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στην Ρουμανία. Σκοπός της μελέτης είναι η απόκτηση πληροφοριών για την αναζωογόνηση της απασχόλησης στην περιφέρεια της χώρας. Η

πλειοψηφία των μόνιμων κατοίκων της περιφέρειας είτε εκτελεί αγροτικές δραστηριότητες είτε απασχολείται στον δημόσιο τομέα γεγονός, εργασίες που δεν παρέχουν ένα αξιοπρεπές εισόδημα.

Ο τουρισμός σε μια αγροτική περιοχή μπορεί να μην είναι μια μαγική λύση όμως η ανάπτυξη της υπαίθρου μπορεί να επιφέρει την μακροπρόθεσμη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μιας χώρας. Η τουριστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών θα επιφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα που αφορούν την επιστροφή των μεταναστών στα αστικά κέντρα, την αύξηση του ενεργού πληθυσμού και την βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος.

F. Η σχέση τουρισμού, αναψυχής και σπορ. Μορφή και δυνατότητες στην Ελληνική πραγματικότητα από Χατζηεμανουήλ Δημήτριος, Γλυνιά Ελένη και Σμέρνου Κατερίνα (2010)

Στο συγκεκριμένο άρθρο παρουσιάζονται έννοιες όπως ο τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός και η αναψυχή στην χώρας μας. Η άναρχη δόμηση καθώς και οι επιπτώσεις που έχουν οι αθλητικές δραστηριότητες στο περιβάλλον έχουν υποβαθμίσει το προϊόν μειώνοντας την εμπειρία καθώς και την προσέλκυση τουριστών.

Η εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και η σωστή ενημέρωση των τουριστών αποτελεί σημαντική πρόκληση για την βιωσιμότητα του περιβάλλοντος. Το ισχύον νομικό πλαίσιο θα πρέπει να αλλάξει, το Κράτος θα πρέπει να προσεγγίσει το θέμα διαφορετικά ώστε να μπορέσει να δώσει λύσεις που ταλανίζουν όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Η συνεργασία του κράτους με τους ιδιωτικούς φορείς κρίνεται αναγκαία ώστε να δημιουργηθούν υποδομές και να συντηρηθούν σωστά οι ήδη υπάρχουσες.

G. Determinants of rural tourism: A case study of Kastamonu, Turkey by Ilknur Zeren, Hakan Sevik and Mehmet Cetin (2016)

Ο τουρισμός παρέχει ισορροπία μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών. Στην Τουρκία όπως και στην χώρα μας ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργείται για την περιφερειακή ανάπτυξη. Στο συγκεκριμένο άρθρο χρησιμοποιείται το μοντέλο GIS. Το μοντέλο αυτό καθορίζει με λεπτομέρειες τόσο τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα των περιοχών αυτών. Η καταγραφή όλων αυτών για κάθε περιοχή

ξεχωριστά αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την σωστή διαχείριση των πόρων και των αλλαγών που πρέπει να γίνουν.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη των επαρχιών. Η αειφόρος ανάπτυξη των κοινοτήτων στις περιοχές αυτές αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάδειξη μικρών επιχειρήσεων που βασίζονται στην τοπική κληρονομιά. Η συμμετοχή και η εκπαίδευση των ντόπιων θεωρούνται αναπόσπαστο κομμάτι στην επιτυχία ενός τέτοιου σχεδιασμού ενώ πρέπει να επισημάνουμε ότι η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού δε θα πρέπει να θεωρείται σε καμία περίπτωση ως η λύση για τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή

H. The Triple Bottom Line for Sustainable Community Development by Maureen Rogers and Roberta Ryan (2010)

Οι αγροτικές περιοχές στην Αυστραλία βρέθηκαν αντιμέτωπες με την κλείσιμο των μικρών επιχειρήσεων, την πτώση στις τιμές των εμπορευμάτων και την μη ύπαρξη κεφαλαίων τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς. Το 1999 οι κοινότητες της κεντρικής Βικτώριας αναζήτησαν χρηματοδότηση για την επίτευξη οικονομικών αποτελεσμάτων από το κράτος. Με την επιτυχία αυτή συγκροτήθηκε μια περιφερειακή ομάδα ενώ ταυτόχρονα ζητήθηκε από ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν προσφορές για την διαχείριση του περιφερειακού σχεδίου. Το κέντρο για τις αειφόρες περιφερειακές κοινότητες ορίστηκε να διευρύνει τους αρχικούς στόχους για την αειφόρο ανάπτυξη και τους τριπλούς ελέγχους.

Η συνεργασία μεταξύ των κωμοπόλεων ήταν η αφετηρία για την δημιουργία του προγράμματος δράσης. Η συνεργασία, η μετάδοση πληροφοριών, η ανταλλαγή απόψεων, είναι βασικά στοιχεία του προγράμματος με στόχο την επιβίωση των περιοχών αυτών. Η βελτίωση των υποδομών, η προσπάθεια να κρατηθούν οι ταλαντούχοι νέοι στην περιοχή τους ώστε να αποφευχθεί η γήρανση του πληθυσμού καθώς και η αειφόρος ανάπτυξη μπορούν να οδηγήσουν στην επιτυχία του προγράμματος αυτού.

Σε όλες τις μελέτες ο κινητήριος μοχλός είναι η ανάπτυξη της περιφέρειας μέσω του εναλλακτικού τουρισμού. Για να προέλθει αυτή η ανάπτυξη όπως παρατηρήσαμε και στην θεωρία θα πρέπει να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις.

Studies /T.B.L.	A	B	C	D	E	F	G	H
Planet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Profit	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
People	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Συνεργασία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εκπαίδευση	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Τοπική Κοινότητα	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ποιότητα	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Πίνακας 7: Εφαρμογή T.B.L. στις μελέτες περιπτώσεων.

Από τον παραπάνω πίνακα με ευκολία κατανοούμε το πόσο σημαντικό είναι σε όλες τις μελέτες η συμμετοχή των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών στην εφαρμογή του στρατηγικού σχεδιασμού για τον εναλλακτικό τουρισμό. Ειδικότερα οι προϋποθέσεις για την αειφόρο ανάπτυξη που αφορούν την συνεργασία, την εκπαίδευση, την συμμετοχή της τοπικής κοινότητας και την διασφάλιση της ποιότητας που αναλύθηκαν στο κεφάλαιο 1.6.1 κρίνονται αναγκαίες τόσο για την βραχυπρόθεσμη όσο και για την μακροπρόθεσμη πορεία του σχεδιασμού.

2.3 Προσωπική συνέντευξη σε βάθος.

Στην συγκεκριμένη μορφή έρευνας ο ερευνητής πραγματοποιεί μια πρόσωπο με πρόσωπο συνέντευξη με τον ερωτώμενο, διάρκειας περίπου 30-45 λεπτών. Στη συνέντευξη δεν υπάρχει συγκεκριμένη σειρά ερωτήσεων και υπάρχει η δυνατότητα η σειρά των ερωτήσεων να διαφέρει σε κάθε συνέντευξη. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα να ζητηθεί σε οποιαδήποτε απάντηση διευκρίνιση, χωρίς όμως η συνέντευξη να βγει εκτός θέματος αλλά και να μην υπάρχει προσπάθεια κατεύθυνσης του ερωτώμενου. Μειονέκτημα της θεωρείται η δυσκολία που υπάρχει για την ανάλυση των στοιχείων και το χρονικό διάστημα ώστε να ολοκληρωθεί από όλες τις απόψεις. Το κυριότερο

πλεονέκτημα της σε βάθος συνέντευξης θεωρείται η συγκέντρωση πληροφοριών με λεπτομέρειες (Σταθακόπουλος, 1997).

Σκοπός της συνέντευξης εις βάθος δεν είναι η συλλογή στοιχείων αλλά ιδεών (Openheim, 2005). Οι συνεντεύξεις δίνουν στον ερωτώμενο μεγάλη ελευθερία μέσω της οποίας μπορεί να συλλέξει σημαντικές πληροφορίες που δε θα μπορούσαν να αποτυπωθούν σε μια δομημένη συνέντευξη ή σε ένα ερωτηματολόγιο (Bell, 1997).

Ανάλογα με τον τρόπο που διεξάγεται ή οργανώνεται μια συνέντευξη την κατατάσσουμε σε μια από τις τρεις κατηγορίες:

- Την δομημένη (αυστηρά καθορισμένες ερωτήσεις χωρίς να μπορεί ο ερωτώμενος να αποκλίνει)
- Την μη δομημένη ή ανοιχτή (ο ερωτώμενος έχει μεγάλη ελευθερία στις απαντήσεις του και ο συνεντευκτής παρεμβαίνει ελάχιστα)
- Την ημιδομημένη (ο ερωτώμενος έχει μεγάλη ελευθερία στις απαντήσεις του ενώ υπάρχει η δυνατότητα τροποποίησης της διαδικασίας από τον συνεντευκτή κατά την διάρκεια της)

Σε μια συνέντευξη οι ερωτήσεις μπορεί να είναι είτε κλειστού είτε ανοιχτού τύπου. Στις ανοιχτές ο ερωτώμενος μπορεί να εκφράσει με τον δικό του τρόπο τις όποιες απόψεις του, ενώ χαρακτηριστικό των ερωτήσεων αυτών είναι ότι δεν υπάρχει κάποια προκαθορισμένη απάντηση. Οι κλειστού τύπου ερωτήσεις συνοδεύονται και από άλλες προκαθορισμένες απαντήσεις όπου ο ερωτώμενος καλείται να επιλέξει μία.

Στην εργασία χρησιμοποιήθηκε η προσωπική συνέντευξη σε βάθος για την συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών. Επιλέχθηκε η μη δομημένη ή ανοιχτή συνέντευξη με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις δίνοντας την δυνατότητα στον ερωτώμενο να εκφραστεί ελεύθερα και να εκφράσει όσο το δυνατόν καλύτερα την δική του οπτική πάνω στις ερωτήσεις που του υποβλήθηκαν.

Η συνέντευξη με τον κ. Παρμάκη έγινε στο καταφύγιο 'Πετροστρουγκα' του Ολύμπου, σε υψόμετρο 1.940 μέτρων την Κυριακή 24 Μαρτίου 2019, μετά από 3 ώρες περπάτημα στο χιόνι. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε βάσει οδηγού συνέντευξης και διατίθεται στο παράρτημα III της εργασίας.

Ανάβαση στο καταφύγιο Πετρόστρουγκα.

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Η συνέντευξη με την κα. Παπαγιαννοπούλου έλαβε χώρα την Τρίτη 19 Φεβρουαρίου 2019. Η συνέντευξη έγινε στο γραφείο της, στο Ξενοδοχείο Colors Urban Hotel στην πόλη της Θεσσαλονίκης όπου και εργάζεται. Η συνέντευξη παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙΙ της εργασίας όπου έγινε βάσει οδηγού συνέντευξης.

2.4 Τα κρίσιμα σημεία των συνεντεύξεων

Η συνέντευξη με τον κ. Παρμάκη Νεκτάριο, διαχειριστή του καταφυγίου ‘Πετρόστρουγκα’ στον Όλυμπο και ιδιοκτήτη επιχείρησης που ασχολείται με τις υπαίθριες δραστηριότητες ήταν ιδιαίτερος ευχάριστη. Ο κ. Παρμάκης ανέφερε πως

- δεν υπάρχει ένα κεντρικό στρατηγικό σχέδιο για τον εναλλακτικό τουρισμό
- υπάρχει αύξηση του ενδιαφέροντος για δραστηριότητες του εναλλακτικού τουρισμού
- θα πρέπει να γίνουν εγκαταστάσεις σύμφωνα με την μελέτη επίδρασης στο φυσικό περιβάλλον
- η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου μόνο θετικό πρόσημο μπορεί να έχει για μια περιοχή

- η σωστή ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού σαφώς και θα βοηθήσει στην προστασία και στην ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
- η τοπική κοινωνία έχει οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη
- η εκπαίδευση, η σωστή οργάνωση και ο σχεδιασμός είναι οι προκλήσεις για την επόμενη μέρα

Η συνέντευξη με την κα. Παπαγιαννοπούλου Στεφανία έγινε σε φιλικό κλίμα. Η κα. Παπαγιαννοπούλου είναι υπεύθυνη κρατήσεων σε αλυσίδα ξενοδοχείων πόλης αλλά έχει και εμπειρία από ξενοδοχεία σε καλοκαιρινά θέρετρα. Από την συνέντευξη τα σημαντικότερα στοιχεία είναι:

- Η αύξηση του ενδιαφέροντος για δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού
- Οι τουρίστες δε γνωρίζουν ότι υπάρχουν δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού σε κοντινή απόσταση από την πόλη
- Υπάρχει έλλειψη γραφείων που αναλαμβάνουν τέτοιου είδους δραστηριότητες
- Το κέρδος από μια τέτοια συνεργασία δεν είναι μεγάλο, σημασία έχει όμως η θετική εμπειρία του πελάτη. Εμπειρία που θα μοιραστεί με τον κοινωνικό του περιβάλλον.
- Λόγω της έλλειψης συνεργατών είναι αδύνατο να προταθεί στον πελάτη μια τέτοια διαδικασία
- Αποτελεί ρίσκο η συμμετοχή σε προγράμματα δράσης λόγω της έλλειψης υποδομών, παιδείας και συνεργειών.
- Η συμμετοχή των εργαζομένων των ξενοδοχείων σε πρακτικές φιλικές για το περιβάλλον είναι επιτακτική.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

3.1 Συμπεράσματα

Στην χώρα μας όπως και σε πολλές ακόμα χώρες του κόσμου όπου ο τουρισμός παρουσιάζει έντονη εποχικότητα θεωρείται αναγκαίο να αναπτυχθούν κι άλλες μορφές τουρισμού, ώστε να υπάρξει επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Για να πετύχει αυτός ο μακροπρόθεσμος στόχος θα πρέπει να γίνουν μια σειρά από ενέργειες που θα βασίζονται σε κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές αξίες. Όπως ανέφεραν ο κ. Παρμάκης και η κα. Παπαγιαννοπούλου ενώ γίνονται προσπάθειες και ενέργειες αυτό που υπάρχει σα τελική εικόνα είναι η έλλειψη ενός κεντρικού στρατηγικού σχεδιασμού. Για την επίτευξη ενός τέτοιου στόχου κρίνεται αναγκαία η δημιουργία των κατάλληλων υποδομών τόσο από το κράτος όσο και από ιδιώτες. Οι κρατικοί φορείς θα πρέπει να εξασφαλίσουν τόσο εθνικά αλλά και ευρωπαϊκά κονδύλια και να λάβουν μέρος σε αναπτυξιακά προγράμματα. Η σωστή διαχείριση των προγραμμάτων αυτών είναι ικανή να προσεγγίσει και ιδιωτικά κεφάλαια για την περαιτέρω ανάπτυξη των περιοχών.

Από την εξασφάλιση των κονδυλίων θα πρέπει να γίνουν υποδομές που θα βελτιώσουν την προσφερόμενη τουριστική ποιότητα. Ο Laurence το 1996 σημείωσε «ότι θα πρέπει να υποδείξουμε στους ανθρώπους που ασχολούνται με την αγροτική ζωή και έχουν χαμηλό εισόδημα να την εγκαταλείψουν για το δικό τους καλό. Για το καλό του έθνους θα πρέπει το κράτος να αρνηθεί αυτή τους την επιθυμία και να συμβάλλει οικονομικά στην αντιστροφή του κλίματος και να βρει τις δυνάμεις που υπονόμισαν τη βιωσιμότητα τους».

Κάθε περιοχή είναι διαφορετική, αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι εγκαταστάσεις που χρειάζονται να είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες της εκάστοτε περιοχής. Διαφορετικές παρεμβάσεις θα γίνουν στον Όλυμπο (εθνικός δρυμός) και άλλες σε βουνά τα οποία ήδη φιλοξενούν χιονοδρομικά κέντρα. Το πιο σημαντικό στις υποδομές αυτές όπως εξηγεί ο κ. Παρμάκης «είναι να μην επιβαρύνουμε τις περιοχές αυτές χωρίς σχεδιασμό, θα πρέπει να μελετήσουμε το τι μπορεί να προσφερθεί αλλά και το πόσο μπορεί το φυσικό περιβάλλον να αντέξει τις αλλαγές που επρόκειτο να γίνουν».

Σε πολλούς τουριστικούς προορισμούς οι χώροι υποδοχής τουριστών, το οδικό δίκτυο, τα καταλύματα και εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής που καλύπτουν τις ανάγκες των ειδικών μορφών τουρισμού είναι υποδομές που έδωσαν αξία για την ανάπτυξη του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο.

Σημαντικό ρόλο σε όλη τη διάρκεια του στρατηγικού σχεδίου διαδραματίζει η συμμετοχή και η συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων. Οι ομάδες συμφερόντων για την τοπική τουριστική ανάπτυξη είναι:

- Οι τοπικές αναπτυξιακές εταιρίες,
- οι φορείς της προστασίας και της ανάδειξης του περιβάλλοντος και του πολιτισμού,
- οι ενώσεις πολιτών,
- εταιρίες δραστηριοτήτων,
- οδηγοί βουνού
- προμηθευτές,
- οι επιστημονικοί φορείς,
- ξενοδόχοι,
- τοπικοί παραγωγοί,
- οι συνεταιρισμοί,
- τα επαγγελματικά επιμελητήρια,
- οι επαγγελματικές ενώσεις
- και οι επιχειρηματικοί φορείς εκπροσώπησης του τουρισμού.

Με την συμμετοχή τους τα εμπλεκόμενα μέρη απολαμβάνουν τα οφέλη μιας αμοιβαία ικανοποιητικής συνεργασίας -win to win strategy- (Roberts, 2012).

Με την τάση που υπάρχει για την κατανάλωση τοπικών προϊόντων ενισχύεται η συνεργασία του τουριστικού και γεωκτηνοτροφικού τομέα και τα οφέλη από την συνεργασία αυτή είναι πολλαπλά, τόσο για τους συμμετέχοντες όσο και για την περιφερειακή ανάπτυξη γενικότερα. Οι προορισμοί αυτοί που δεν εξασφαλίζουν την καλή συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων δε θα αποφέρουν οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή και είναι πιθανό να δημιουργήσουν αισθήματα αποστροφής στους μόνιμους κατοίκους για την τουριστική βιομηχανία (Cohen, 1982)

Εκτός από το κεντρικό στρατηγικό σχεδιασμό, κάθε περιοχή που όπως αναφέραμε είναι διαφορετική μπορεί με την συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων να δημιουργήσει το δικό της στρατηγικό σχέδιο για την αειφόρο ανάπτυξη.

Η εφαρμογή του T.B.L. σε κοινοτικό επίπεδο μπορεί να παρέχει μια ευκαιρία στις κοινότητες να διερευνήσουν τις πραγματικές τους δυνατότητες. (Henderson, 1997). Με τον τρόπο δίνεται έμφαση σε κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές αξίες.

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας είναι μια παράμετρος που συνεισφέρει στην επίτευξη του στόχου. Η συμμετοχή της τόσο στο σχεδιασμό αλλά και η έγκαιρη και σωστή ενημέρωση τους καθορίζουν την μετέπειτα πορεία του σχεδίου.

Ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να βασιστεί σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ασχολούνται με την τοπική πολιτιστική κληρονομιά. (Akođlan Kozak & Baħçe, 2012). Με την συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας το κέρδος είναι πολλαπλό. Η μοναδική αίσθηση του αυθεντικού που χαρακτηρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την συμμετοχή των μόνιμων κατοίκων. Οι κάτοικοι αποδέχονται τον τουρισμό κι αυτό επιφέρει οικονομικά οφέλη, βοηθάει στην διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην μείωση της ανεργίας των μόνιμων κατοίκων καθώς επιφέρει και δημογραφική αναγέννηση.

Η προστασία του περιβάλλοντος και γενικότερα οι περιβαλλοντικές αξίες τα τελευταία χρόνια έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για όλους μας. Σύμφωνα με τον κ. Παρμάκη «η επίδραση του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον εάν υπάρχει σχεδιασμός μόνο θετική μπορεί να είναι. Η έρευνα για την φέρουσα ικανότητα υποστήριξης ατόμων ανά ημέρα και ανά έτος σε κάθε δραστηριότητα θα βοηθούσε σημαντικά για την ύπαρξη ενός πλάνου αποκατάστασης των παρεμβάσεων».

Για την αειφόρο ανάπτυξη, οι περιβαλλοντικές μεταβλητές θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν μετρήσεις φυσικών πόρων και να μελετούν πιθανές επιδράσεις ως προς την βιωσιμότητα τους. Η νομοθεσία για την γλωρίδα και την πανίδα θα πρέπει να προστατεύει τις περιοχές αυτές από ανθρώπινες παρεμβάσεις που δεν βασίζονται στην πρακτικές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Η διατήρηση του εδάφους, του ελεύθερου χώρου και ο σεβασμός στην ιδιαίτερη αξία της κάθε τοποθεσίας είναι κάποια από τα αναπόσπαστα στοιχεία της αειφορίας. Η ανάπτυξη θα πρέπει να είναι σχεδιασμένη σύμφωνα με τις εκάστοτε δυνατότητες της περιοχής ώστε να υπάρχει τοπικά ελεγχόμενος τουρισμός.

Οι φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές όπως αναφέρει και η κα. Παπαγιαννοπούλου, η εκπαίδευση των υπαλλήλων των ξενοδοχείων για την διαχείριση αποβλήτων καθώς και την εξοικονόμηση ενέργειας αλλά και η συμμετοχή σε δράσεις κρίνονται αναγκαίες. Οι πρακτικές αυτές προσδίδουν ιδιαίτερη αξία τόσο σε εμάς αλλά και στους επισκέπτες που δείχνουν ιδιαίτερη ευαισθησία».

Στις οικονομικές μεταβλητές μπορούν να εξεταστούν μεταβλητές που αφορούν τη ροή των χρημάτων. Τα έσοδα που συμβάλλουν στο Α.Ε.Π., τα οφέλη από την ανάπτυξη της

απασχόλησης, η αύξηση του εισοδήματος, η δημιουργία θέσεων εργασίας και ιδιαίτερα αυτοαπασχολούμενων είναι μερικά από τα σημαντικά πλεονεκτήματα που προσφέρει ο εναλλακτικός τουρισμός στην χώρα.

Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο περιορισμός της αστυφιλίας και ο επαναπατρισμός των νέων στους τόπους καταγωγής είναι αποτελέσματα πετυχημένων στρατηγικών στα case studies που μελετήσαμε.

3.2 Προτάσεις

Δημιουργία ειδικού μαθήματος για τον εναλλακτικό τουρισμό στα Γυμνάσια - Λύκεια των περιφερειών της χώρας που ο εν λόγω τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί. Είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά από μικρή ηλικία να γνωρίζουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες του τόπου τους. Το μάθημα αυτό θα τους παρέχει όλα αυτά τα εφόδια ώστε να γίνουν περιβαλλοντικά ευαίσθητοι τόσο για τον τόπο τους όσο και για το περιβάλλον γενικότερα. Πέρα από το περιβάλλον, το μάθημα αυτό θα δώσει αξία και σε κοινωνικές μεταβλητές όπως η ισότητα και θα προετοιμάσει τους μαθητές να κατανοήσουν την σημασία των συνεργειών, τον εθελοντισμό, της αλληλοϋποστήριξης και την ομαδικής εργασίας για ένα κοινό σκοπό.

Τα χιονοδρομικά κέντρα θα πρέπει να αλλάξουν μορφή και να γίνουν κέντρα για την προσέλκυση τουριστών όλο το χρόνο. Τα χιονοδρομικά κέντρα της χώρα χαρακτηρίζονται από έντονη εποχικότητα. Η εξάρτηση τους από τον καιρό και η μικρή διάρκεια ζωής τους (βλ. Πίνακα 3) είναι μεταβλητές που μπορούν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στους ιδιοκτήτες τους. Με την δημιουργία θεματικών πάρκων, δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού και την βελτίωση των υποδομών τα χιονοδρομικά κέντρα μπορούν να προσελκύσουν πελάτες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου γεγονός που θα ωφελήσει στις οικονομικές μεταβλητές του T.B.L., όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της απασχόλησης, η μείωση της ανεργίας και η αύξηση των εσόδων τόσο για το χιονοδρομικό κέντρο όσο και για τις επιχειρήσεις της γύρω περιοχής.

Δημιουργία πάρκων για την χλωρίδα και την πανίδα μιας περιοχής με στόχο την ενημέρωση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών. Με τον τρόπο αυτό

θα μπορούν τόσο οι κάτοικοι της περιοχής να γνωρίσουν το οικοσύστημα της περιοχής, να μάθουν για τους φυσικούς πόρους και το πόσο σημαντικοί είναι αυτοί για την ποιότητα της ζωής τους. Εκτός όμως από τους μόνιμους κατοίκους στα πάρκα αυτά θα ενημερώνονται και οι τουρίστες για τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής. Πέρα από αυτό, θα γίνεται ενημέρωση για προγράμματα όπως π.χ. το Leave No Trace κ.α. με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την όσο δυνατόν λιγότερη παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα στο οικοσύστημα.

Οι προτάσεις αυτές έχουν ως αποδέκτες:

- τους Ο.Τ.Α των περιφερειών αυτών,
- τον Ε.Ο.Τ.
- τα γραφεία διαχείρισης τουριστικών δραστηριοτήτων
- διάφορους επιστημονικούς φορείς
- τις τοπικές αναπτυξιακές εταιρίες,
- φορείς της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της ανάδειξης του πολιτισμού,
- τις ενώσεις πολιτών,
- ξενοδόχους,
- τοπικούς παραγωγούς και συνεταιρισμούς
- τα επαγγελματικά επιμελητήρια,
- τις επαγγελματικές ενώσεις.

3.3 Περιορισμοί έρευνας

Η παρούσα εργασία βασίστηκε σε κάποιες μελέτες περιπτώσεων και συνεντεύξεις ανθρώπων που ασχολούνται με τον τουρισμό, ωστόσο σε κάθε περίπτωση δε μπορεί τα αποτελέσματα και οι προτάσεις να είναι καθολικές και αντικειμενικές και να έχουν εφαρμογή σε όλες τις περιφέρειες της χώρας με τον ίδιο τρόπο. Για κάθε περιοχή που θέλει να αναπτύξει δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να γίνει περαιτέρω έρευνα ξεχωριστά, ώστε να μπορέσουν να αξιολογήσουν τις δυνατότητες τους και να μπορέσουν να εφαρμόσουν και να αξιοποιήσουν τις προτάσεις της παρούσας εργασίας.

3.4 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η εργασία αυτή μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για την ανάπτυξη στρατηγικών ορεινού - εναλλακτικού τουρισμού στην χώρα μας. Οι μελέτες περιπτώσεων καθώς και οι συνεντεύξεις βοήθησαν αρκετά στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Λόγω περιορισμένου χρονικού περιθωρίου που έπρεπε να ολοκληρωθεί η εργασία η έρευνα περιορίστηκε στα δεδομένα που προηγήθηκαν στην μελέτη. Εφόσον υπάρχουν τα μέσα και οι δομές που θα μπορούσαν να ερευνηθούν σε μεγαλύτερο βάθος και εύρος τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει η κάθε περιοχή στον ορεινό - εναλλακτικό τουρισμό τα αποτελέσματα θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα τόσο για τους διάφορους Ο.Τ.Α. καθώς και τους υπόλοιπους τοπικούς φορείς για την ανάπτυξη στρατηγικών και την προσέλκυση επενδυτών.

Βιβλιογραφία

Αυγερινού – Κολωνια Σ., (1996). Ειδικά Θέματα Αναπτυξιακού Σχεδιασμού. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα

Αυθίνος, Γ. (1998). Άσκηση – Άθληση Κινητική Αναψυχή. Αθήνα: Press Line

Kaspar C., «Managementi im Tourismous», (2Aufll.) 1994/95, Haupt Nr 13 – St Galler Beitrage zum Tourismus und zur Verkehrswirtschaft, s. 90-110.

Βασιλειάδης Χ. (2009) Η διοικητική και το Μάρκετινγκ των Τουριστικών Προορισμών

Σφακιανάκης Μ. (2000) Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Αποστολόπουλος Κ. – Σδραλή Δ. (2009) Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου

Χρήστου Ε. (1999) Έρευνα τουριστικής αγοράς

Standeven & De Knop, (1999) Sport Tourism page 12

Λιναρδάτου Χ. (2008) Πολιτιστικός Τουρισμός – Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Λαγός Δ. (2005) Τουριστική Οικονομική

Αποστολόπουλος Κ., Θεοδοροπούλου, Ε. και Τσακατούρα, Α. (2000). Εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπαίθρου

Σταθακόπουλος (1997) Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς

Αποστολόπουλος Κ., Θεοδοροπούλου, Ε.(2005) Ήπιες μορφές τουρισμού. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Παυλόπουλος Π., (2001) Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα

Ηγουμενάκης Ν. (1997) Τουριστική Οικονομία, Αθήνα: εκδόσεις Προπομπός

Βαρβαρέσος Σ. (2000) Τουρισμός: Έννοιες, Μεγέθη, Δομές, Αθήνα: εκδόσεις Προπομπός

Roberts S. (2012) What is win-win negotiation?

World Mountain Forum/WMF (2016). Mountains for our future, Mbale, Uganda.

Charters, T. and Saxon, E. (2007). Tourism and Mountains. A practical Guide to Managing the Environmental Programme of Mountain Tours (Sweeting, A. ed.)

Mountain Agenda (1999). Mountains of the World – Tourism and Sustainable Mountain Development. Berne, Switzerland

Godde, P.M. – Price, M.F. and Zimmermann, F.M. (2000). Tourism and Development in Mountain Regions, Wallingford, UK, CABI Publishing

Rio Earth Summit (1992). Managing Fragile Ecosystems: Sustainable Mountain Development, Chapter 13, In http://www.regency.org/earth_summit_92/chapter13.pdf, accessed

Arch G. Woodside, Elizabeth J. Wilson, (2003) "Case study research methods for theory building", Journal of Business & Industrial Marketing, Vol. 18 Issue: 6/7, pp.493-508,

Feagin J. Orum A. and Sjoberg G. (1991) A case for the Case Study

Robinson J. (2004) Squaring the circle? Some thoughts on the idea of sustainable development. Ecological Economics, 48: 369-384

Stake R. (1995) The Art of Case Study Research

World Commission on Environment and Development, (1987). Our common future.

Yin, R. K. (1994). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Eisenhardt, K. M. (1989). Building theories from case study research. *Academy of Management Review*, 14(4), 532–550.

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.

Simon, J. L. (1969). *Basic research methods in social science*. New York: Random House.

Fidel, R. (1984). The case study method: A case study. *Library & Information Science Research*, 6(3), 273–288.

Eisenhardt, K., M. (1989). Building Theories from Case Study Research. *The Academy of Management Review*, 14(4), 532-550.

Meyer, C. B. (2001). A case in case study methodology. *Field Methods*, 13(4), 329-352.

Yin, R. K. (1994;2003;2009). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *The American Political Science Review*, 98(2), 341-354.

Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Stocker, A., Richter, A., Hoefler, P., & Tochtermann, K. (2012). Exploring appropriation of enterprise wikis: A multiple-case study. *Computer Supported Cooperative Work (CSCW)*, 21(2), 317-356.

Matzler K., Füller J., Renzl B., Herting S. & Späth S. (2008), ‘Customer satisfaction with Alpine ski areas: The moderating effects of personal, situation, and product factors’, *Journal of Travel Research* Vol.46

Matzler K., Fuller J. & Faullant R. (2007), 'Customer Satisfaction and Loyalty to Alpine Ski Resorts: the Moderating Effect of Lifestyle, Spending and Customers' Skiing Skills', *International Journal of Tourism Research*, Vol. 9

Hevre B. (2001) *Tourisme, ethique et developpement*

Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (2005) Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In: Denzin, N.K. and Lincoln, Y. S., Eds., *Handbook of Qualitative Research*, 3rd Edition, Sage, Thousand Oaks, 1-32.

Anisimova, T. & Thomson, S.B. (2012) Using multi-method research methodologies for more informed decision making. *JOAAG*, Vol. 7. No.1, σελ. 96-104.

Roberts, B., & Cohen, M. (2002). Enhancing sustainable development by triple value adding to the core business of government.

Economic Development Quarterly, 16, 127-137. Emerson, J. (2003). The blended value proposition: Integrating social and financial returns. *California Management Review*, 45, 35-51.

Elkington, J. (2004). Enter the triple bottom line. In A. Henriques & J. Richardson (Eds.), *The triple bottom line: Does it all add up?* (pp. 1-16). London, England: Earthscan.

Blakely, E. J., & Leigh, N. G. (2010). *Planning local economic development: Theory and practice* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Greenwood, D., & Holt, R. (2010). *Local economic development in the 21st century: Quality of life and sustainability*. Armonk, NY: M. E. Sharpe.

Roberts, B., & Cohen, M. (2002). Enhancing sustainable development by triple value adding to the core business of government. *Economic Development Quarterly*, 16, 127-137.

Cohen, E. (1982) Marginal paradises: Bungalow tourism on the islands of Southern Thailand, *Annals of Tourism Research*, 9(2), pp. 189–228.

Sacks, D., Stevenson, B., & Wolfers, J. (2010). Subjective well-being, income, economic development and growth. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research. Retrieved from <http://www.nber.org/papers/w16441>

Saha, D. (2009). Factors influencing local government sustainability efforts. *State and Local Government Review*, 41, 39-48.

Saha, D., & Paterson, R. G. (2008). Local government efforts to promote the “threes” of sustainable development: Survey in medium to large cities in the United States. *Journal of Planning Education and Research*, 28, 21-37.

Schutte, A. (2010). Impact with punch: The perfect is the enemy of the good. *Community Development Investment Review*, 6(1), 55-56.

Sher, J. & Sher, K. (1994) Beyond the conventional wisdom: rural development as if Australia’s rural people and communities really mattered, *Journal of Research in Rural Education*, 10, pp. 2–43.

Simpson, R., Petroschevsky, A. & Lowe, I. (2000) An ecological footprint analysis for Australia, *Australian Journal of Environmental Management*, 7, pp. 11–18.

Barioulet H. (2001), Matrix for Evaluating Tourism Projects on the Basis of Sustainable Tourism Indicators, στα πρακτικά του Διεθνές Συνεδρίου Βιώσιμα Ξενοδοχεία για Βιώσιμους Προορισμούς

Ηλεκτρονικές Πηγές

www.ecotourism.org

www.snowreport.gr

www.xionodromika.gr

www.ski2gr.gr

www.fauna-eu.org

www.oikologos.gr

www.depositphotos.com

www.kpechios.gr

www.aixmi.gr

www.sutron.com

Παράρτημα Ι

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Ανήλιο

Το χιονοδρομικό κέντρο Ανήλιο Μετσόβου βρίσκεται 50 χιλιόμετρα από την πόλη των Ιωαννίνων και 215 από την Θεσσαλονίκη. Είναι το νεότερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας και διαθέτει πίστες για όλα τα επίπεδα των snowboarders και σκιέρ. Στο χιονοδρομικό αυτό υπάρχει και η δυνατότητα για καταβάσεις σε απάτητες πλαγιές ενώ διαθέτει ένα διθέσιο αναβατήρα, δύο baby lifts, δύο συρόμενους, και δύο χιονοστρωτήρες. Επίσης διαθέτει chalet, σχολή εκμάθησης, ενοικιάσεις εξοπλισμού και παρκινγκ.

Πληροφορίες στο: www.anilio-ski.gr

Βασιλίτσα

Το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας βρίσκεται στην οροσειρά της Πίνδου, 42 χιλιόμετρα από την πόλη των Γρεβενών. Το χιονοδρομικό κέντρο έχει μεγάλη σεζόν λόγω της γεωγραφικής του θέσης και θεωρείται από τα καλύτερα της χώρας. Διαθέτει δυο εναέριους αναβατήρες, τρεις κυλιόμενους, baby lift και συνολικά 12 πίστες μήκους 20 χιλιομέτρων. Διαθέτει επίσης πίστα χιονοσανίδας, και καταστήματα ενοικίασεως εξοπλισμού, σχολές εκπαίδευσης, δύο σαλέ και ξενώνα. Το χιονοδρομικό επισκέπτονται περίπου 60.000 επισκέπτες ανά έτος ενώ λειτουργεί 350 μέρες το χρόνο προσφέροντας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες στους επισκέπτες την δυνατότητα για DownHill ποδήλατο.

Πληροφορίες στο: www.vasilitsa.com

3-5 Πηγάδια

Το χιονοδρομικό αυτό κέντρο βρίσκεται στο όρος Βέρμιο, 17 χιλιόμετρα από την πόλη της Νάουσας. Είναι από τα αρτιότερα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας και προσφέρει ποικίλες δραστηριότητες. Διαθέτει πίστες κάθε βαθμού δυσκολίας, πίστες δρόμων αντοχής, πέντε συρόμενους αναβατήρες, baby lifts, εναέρια διπλή καρέκλα ενώ το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του θεωρείται το σύστημα τεχνητής χιόνωσης, που είναι και το

μοναδικό που λειτουργεί στη χώρα μας. Διαθέτει επίσης ξενοδοχειακή μονάδα και καταφύγιο, εστιατόριο και chalet στην κορυφή του βουνού σε υψόμετρο 2.005 μέτρων. Επίσης υπάρχουν αθλητικές υποδομές όπως γήπεδο ποδοσφαίρου, σάουνα, πισίνα και γυμναστήριο. Τέλος θα πρέπει να τονίσουμε ότι η περιοχή προσφέρεται για ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, αλεξίπτωτο πλαγιάς και αιωροπτερισμό.

Πληροφορίες στο: www.3-5rigadia.gr

Βέρνου (Βιτσιού)

Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στο όρος Βίτσι σε απόσταση 22 χιλιομέτρων από την πόλη της Καστοριάς. Είναι στα όρια των νομών Φλώρινας και Καστοριάς, περιοχή που έχει μείνει ανεπηρέαστη από τις ανθρώπινες δραστηριότητες ενώ αποτελεί και ιδανικό βιότοπο για τις αρκούδες. Το χιονοδρομικό διαθέτει 3 αναβατήρες και 5 πίστες μέτριας και μικρής δυσκολίας. Διαθέτει πίστα snowboard, σχολή σκι και κατάστημα για ενοικιάσεις σκι – snowboard. Επίσης λειτουργεί σαλέ και εστιατόριο, καφετέρια, snow bar και διαθέτει παρκινγκ.

Πληροφορίες στο: sxokast.blogspot.com

Πισοδέρι

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει 5 αναβατήρες και συνολικό μήκος πιστών 13 χιλιομέτρων. Απέχει 178 χλμ. από την πόλη της Θεσσαλονίκης και οι πίστες μπορούν να εξυπηρετήσουν όλες τις κατηγορίες των χιονοδρόμων. Στο χιονοδρομικό λειτουργεί σχολή εκμάθησης και υπάρχει κατάστημα ενοικίασης σχολής εξοπλισμού για σκι, έλκηθρα, snowmobile και snow tubing. Το εν λόγω χιονοδρομικό κέντρο λειτουργεί πολλές φορές και το βράδυ με την βοήθεια προβολέων, προσφέροντας μια μοναδική εμπειρία τόσο για τους χιονοδρόμους όσο και για τους επισκέπτες. Επίσης υπάρχει δυνατότητα φιλοξενίας των επισκεπτών, ενώ λειτουργεί εστιατόριο, καφέ και μπαρ. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να κάνουν περιηγήσεις, ιππασία, mountain bike, πεζοπορία ενώ έχουν δημιουργηθεί και διαδρομές για οχήματα 4x4.

Πληροφορίες στο: www.vigla-ski.gr

Καϊμάκτσαλαν

Το χιονοδρομικό κέντρο Βόρας Καϊμάκτσαλαν ξεκίνησε την λειτουργία του το 1995. Βρίσκεται στο τρίτο ψηλότερο βουνό της χώρας (2480 μ.) στα σύνορα με την χώρα των Σκοπιών. Διαθέτει 6 αναβατήρες και 10 πίστες. Απέχει από την πόλη της Έδεσσας μόλις 35 χλμ. Θεωρείται ιδανικό χιονοδρομικό κέντρο για την βελτίωση της τεχνικής και για διαδρομές σε απάτητο χιόνι. Το χιονοδρομικό διαθέτει εστιατόριο και καφέ, κατάστημα ενοικίασης/πώλησης εξοπλισμού σκι, σχολές σκι, κατάστημα για αναμνηστικά είδη, playland για τα παιδιά, πίστα για snowmobiles ενώ υπάρχει και η δυνατότητα επίσκεψης με snow cat στην κορυφή του όρους όπου βρίσκεται το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία. Στην γύρω περιοχή υπάρχουν πολλές δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, όπως λουτρά, διαδρομές 4x4, mountain bike, ιπασία κ.α.

Πληροφορίες στο: kaimaktsalan.gr

Γεροντόβραχος

Στη νότια πλευρά του Παρνασσού λειτουργεί το χιονοδρομικό κέντρο Γεροντόβραχου. Το υψόμετρο βάσης είναι στα 1850 μέτρα και είναι το πρώτο που λειτούργησε στον Παρνασσό. Διαθέτει δυο συρόμενους αναβατήρες, baby lift, παρκινγκ, ιατρείο, κατάστημα ενοικιάσεων, σχολή σκι και snow park για χιονοσανίδα. Επίσης διαθέτει σαλέ ενώ το εν λόγω χιονοδρομικό απευθύνεται κυρίως σε έμπειρους σκιέρ.

Ελατοχώρι

Το χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωρίου βρίσκεται στα Πιέρια Όρη. Το υψόμετρο βάσης είναι 1.400 μέτρα και διαθέτει 8 πίστες συνολικού μήκους 9χλμ. Στο χιονοδρομικό λειτουργεί σαλέ 600 τ.μ. , μπαρ, δυο snowbar, δυο σχολές σκι καθώς και καταστήματα πώλησης και ενοικίασης εξοπλισμού σκι. Επίσης λειτουργεί πίστα για χιονοσανίδα και πίστα για έλκηθρα.

Πληροφορίες στο: www.elatohori-ski.gr

Ζήρεια

Σε υψόμετρο 1500 μέτρων και σε απόσταση μόλις 120 χλμ. από την Αθήνα βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο Ζήρεια. Το χιονοδρομικό λειτουργεί από το 2007 και η περιοχή είναι ενταγμένη στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000. Περιλαμβάνει

δυο πίστες χιονοδρομίας, baby lift, και έναν συρόμενο αναβατήρα. Είναι ιδανικό για αρχάριους και για οικογένειες με παιδιά. Στο χιονοδρομικό υπάρχει δυνατότητα ενοικίασης εξοπλισμού σκι και χιονοσανίδας, λειτουργεί σχολή εκπαίδευσης ενώ υπάρχει η δυνατότητα για βόλτες με snowmobile.

Πληροφορίες στο: www.ziriaski.gr

Χέλμος (Καλαβρύτων)

Το όρος Χέλμος που σημαίνει χιονισμένο βουνό, βρίσκεται 15χλμ από τα Καλάβρυτα στο νομό Αχαΐας.. Ξεκίνησε την λειτουργία του το 1988 και οι επισκέπτες του ξεπερνούν κάθε χρόνο τους 150.000 και διαθέτει 8 αναβατήρες και 14 πίστες με διάφορα επίπεδα δυσκολίας. Το υψόμετρο βάσης είναι στα 1.730 μέτρα ενώ το συνολικό μήκος πιστών είναι 25 χιλιόμετρα. Διαθέτει σταθμό πρώτων βοηθειών, δυο σαλέ, κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολές εκμάθησης, μπαρ, εστιατόριο και παρκινγκ. Επίσης στο συγκεκριμένο χιονοδρομικό μπορεί κάποιος να δοκιμάσει skibike.

Πληροφορίες στο: www.kalavrita-ski.gr

Λαΐλιας

Το χιονοδρομικό κέντρο Λαϊλιά απέχει μόλις 26 χλμ από την πόλη των Σερρών και δημιουργήθηκε από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Σερρών. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.600 μέτρων όμως λόγω του βορινού προσανατολισμού του κρατά πολλούς μήνες το χιόνι. Διαθέτει 2 αναβατήρες, 1 baby lift, πίστα αρχαρίων και 1 πίστα 1.200 μέτρων ενώ υπάρχει και η δυνατότητα για νυχτερινό σκι. Στο χώρο του χιονοδρομικού κέντρου λειτουργούν σχολές σκι και χιονοσανίδας, κατάστημα ενοικίασης snowmobile και εξοπλισμού και καταφύγιο.

Πληροφορίες στο: www.facebook.com/LailiasSki/ Facebook

Μαίναλο

Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στο οροπέδιο της Οστρακίνας στο νομό Αρκαδίας σε υψόμετρο 1.600 μέτρων. Ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Τρίπολης και απέχει 30 χλμ. από την Τρίπολη. Είναι ιδανικό για αρχάριους και για εκμάθηση σκι. Στο χιονοδρομικό λειτουργούν 4 αναβατήρες και υπάρχουν 8 πίστες που το συνολικό τους μήκος είναι 5,5 χλμ. Επίσης υπάρχει ειδικό πάρκο για snowmobiles και πίστα ειδικά διαμορφωμένη για snowtubes. Υπάρχει ιατρείο, σαλέ, χώρος πάρκινγκ και κατάστημα για ενοικίαση εξοπλισμού.

Πληροφορίες στο: www.mainaloski.gr

Μετσόβου

Το χιονοδρομικό κέντρο ήταν επί σειρά ετών το μεγαλύτερο χιονοδρομικό της περιοχής μέχρι να ανοίξει το χιονοδρομικό κέντρο στο Ανήλιο. Το υψόμετρο είναι στα 1.360 μέτρα και διαθέτει 5 αναβατήρες. Επίσης υπάρχει χώρος πάρκινγκ, σχολές σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού, καφέ και εστιατόριο ενώ υπάρχει και snowtrack με δυο βαγόνια με το οποίο οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν την θέα από την γύρω περιοχή. Τέλος θα πρέπει να αναφέρουμε ότι από το 2005 λειτουργεί και μια τεχνητή πίστα σκι (μοναδική στην Ελλάδα) με πλαστικό τάπητα μήκους 270 μέτρων και μια πίστα tubing στην οποία η κατάβαση γίνεται με σαμπρέλα.

Πληροφορίες στο: ski.gr/skicenters/metsovo

Ολύμπου

Το χιονοδρομικό βρίσκεται στην περιοχή Βρυσοπούλες του Ολύμπου σε υψόμετρο 1.820 μέτρων. Τα 100 στρέμματα έκτασης ανήκουν στο Ταμείο Εθνικής Άμυνας. Η περιοχή όπου βρίσκεται έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικός Δρυμός. Για την είσοδο στο χιονοδρομικό κέντρο είναι απαραίτητη η επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας και απαιτείται η συμπλήρωση υπεύθυνης δήλωσης που αναφέρει ότι σε περίπτωση ατυχήματος δεν ευθύνεται ο στρατός. Για την διαμονή υπάρχει καταφύγιο στο οποίο μπορεί κάποιος να απολαύσει κάποιο ρόφημα και υπάρχει και ιατρείο για την παροχή μόνο πρώτων

βοηθειών από στρατιωτικό γιατρό. Διαθέτει τρεις πίστες και τρεις αναβατήρες ενώ από το χώρο στάθμευσης χρειάζεται ένα τέταρτο περπάτημα μέχρι τη βάση των αναβατήρων.

Πληροφορίες στο: xionodromika.gr/ski-centers/xionodromiko-kentro-olymprou

Παρνασσός

Το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού λειτουργεί από το 1976 και βρίσκεται σε υψόμετρο 1.640 μέτρων. Διαθέτει 23 πίστες, μερικές από τις οποίες είναι πιστοποιημένες από τη F.I.S. (διεθνή ομοσπονδία χιονοδρομίας για την διεξαγωγή αγώνων) και έχουν συνολικό μήκος 34 χιλιομέτρων οι οποίες το κατατάσσουν ως το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας. Με τον εκσυγχρονισμό των αναβατήρων τα τελευταία χρόνια είναι και το πιο σύγχρονο αλλά και αρτιότερο κέντρο ισάξιο ίσως με ανάλογα χιονοδρομικά κέντρα του εξωτερικού. Από το 2015 διαθέτει πέντε αποσυμπλεκόμενους εναέριους αναβατήρες, γεγονός που δίνει την δυνατότητα στους επισκέπτες να εξυπηρετούνται γρήγορα και με ασφάλεια. Πρέπει να τονίσουμε ότι τους συγκεκριμένους αναβατήρες τους χρησιμοποιούν ελάχιστα χιονοδρομικά κέντρα παγκοσμίως. Στο χιονοδρομικό υπάρχει χώρος στάθμευσης, καταστήματα μαζικής εστίασης, δυο καφετέριες, καταστήματα αναμνηστικών ειδών, σχολές εκμάθησης και ενοικίασης σκι, ιατρείο, υπηρεσία φύλαξης με παιδική χαρά καθώς και κατάστημα συντήρησης για σκι και χιονοσανίδες. Στο χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού λαμβάνουν χώρα πολλά events τα οποία απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες. Στην γύρω περιοχή υπάρχουν χωριά με ξεχωριστή ομορφιά και αρχαιολογικούς χώρους όπως οι Δελφοί. Άλλες δραστηριότητες στην περιοχή είναι η ορειβασία, η ποδηλασία ενώ θα πρέπει να τονίσουμε την δημιουργία πολλών συλλόγων εναλλακτικού τουρισμού που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω περιοχή.

Πληροφορίες στο: www.parnassos-ski.gr

Περτούλι

Το χιονοδρομικό βρίσκεται σε απόσταση 40 χλμ. από την πόλη των Τρικάλων και σε υψόμετρο 1.170 μέτρων. Αποτελείται από τρεις αναβατήρες και τρεις πίστες. Το χιονοδρομικό έχει άνετη πρόσβαση λόγω ενώ η γεωγραφική περιοχή στην οποία ανήκει θεωρείται από τις ομορφότερες της χώρας. Υπάρχει η δυνατότητα νυχτερινού σκι ενώ στο κέντρο υπάρχει χώρος στάθμευσης και 3 σαλέ. Η περιοχή του Περτουλίου είναι

ιδιαίτερα γνωστή για την φυσική ομορφιά της, την χλωρίδα και την πανίδα καθώς και την γαστρονομική κουλτούρα της.

Πληροφορίες: www.pertouli.gr και www.trikala.gr

Πηλίου

Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στο βουνό του Πηλίου, δημιουργήθηκε από τον Ε.Ο.Σ. Βόλου το 1967, ενώ από το 1997 την διαχείριση του κέντρου έχει αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρία Μαγνησίας. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.471 μέτρων και σε απόσταση 27 χλμ. από την πόλη του Βόλου. Παρά το χαμηλό υψόμετρο του, η μορφολογία και το κλίμα του προσδίδουν ιδιαιτερότητες στην χιονόπτωση. Διαθέτει 5 πίστες συνολικού μήκους 15 χιλιομέτρων ενώ διαθέτει 3 χώρους στάθμευσης, καταφύγιο, κατάστημα για ενοικιάσεις-πωλήσεις εξοπλισμού σκι και χιονοσανίδας, ιατρείο, αναψυκτήριο και σχολή εκμάθησης. Υπάρχει η δυνατότητα νυχτερινού σκι ενώ ένα μεγάλο πλεονέκτημα είναι ότι η κατάβαση προσφέρει απίστευτη θέα στο Αιγαίο πέλαγος και γίνεται μέσα από καστανιές, αγριόλευκες και οξιές. Η γύρω περιοχή θεωρείται μοναδική για το φυσικό της περιβάλλον καθώς και για τις γαστρονομικές συνήθειες των κατοίκων της.

Πληροφορίες στο: www.pelionski.gr

Σέλι

Το κέντρο λειτουργεί από το 1934, χρονιά που οργανώθηκαν οι πρώτοι Πανελλήνιοι αγώνες. Απέχει 24 χιλιόμετρα από την πόλη της Βέροιας, βρίσκεται σε υψόμετρο 1.530 μέτρων στο όρος Βέρμιο. Το χιονοδρομικό διαθέτει 11 αναβατήρες, 18 πίστες, ασφαλτοστρωμένους χώρους στάθμευσης και συνδυάζει γενικότερα όλες τις προϋποθέσεις για την συγκρότηση ενός σύγχρονου, πρότυπου χιονοδρομικού κέντρου. Στο κέντρο λειτουργεί εστιατόριο, ιατρείο, σχολή εκμάθησης και κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού. Η περιοχή διαθέτει πολλά μονοπάτια για ορειβασία ενώ διασχίζεται και από το διεθνές ορειβατικό μονοπάτι E4.

Πληροφορίες στο: www.seli-ski.gr

Βελούχι (Καρπενησίου)

Στις πλαγιές του όρους Τυμφρηστού (Βελούχι) και σε υψόμετρο 1.750 μέτρων λειτουργεί το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο. Διαθέτει 7 αναβατήρες και 18 πίστες συνολικού μήκους 8 χλμ. από τις οποίες οι 4 είναι για ελεύθερες διαδρομές (off piste). Στο χιονοδρομικό λειτουργεί σαλέ, κατάστημα για ενοικίαση ή αγορά εξοπλισμού, σχολή σκι, κατάστημα με αναμνηστικά και snow bar. Υπάρχει η δυνατότητα διαμονής στο ορειβατικό καταφύγιο και είναι ιδιαίτερα δημοφιλές καθώς το τοπίο στην ευρύτερη περιοχή θυμίζει βόρεια Ευρώπη.

Πληροφορίες στο: www.velouxi.gr

Φαλακρό

Το χιονοδρομικό κέντρο ιδρύθηκε το 1980 με πρωτοβουλία του Ορειβατικού Συλλόγου Δράμας με βασικό σκοπό να καλύψει τις ανάγκες άθλησης και αναψυχής της γύρω περιοχής. Η διαχείριση του γίνεται από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Διαθέτει 21 πίστες συνολικού μήκους 17 χλμ., οι περισσότερες των οποίων έχουν βορινό προσανατολισμό και είναι κατάλληλες για την διατήρηση του χιονιού. Στο χιονοδρομικό λειτουργούν 9 αναβατήρες, τρία σαλέ, εστιατόριο, κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολή σκι ενώ υπάρχει και πίστα snowmobile. Επίσης λειτουργεί ιατρείο και υπάρχει ευρύχωρο πάρκινγκ. Η γύρω περιοχή προσφέρεται για δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, όπως το canyoning, rafting, σπηλαιολογία, παρατήρηση γλωρίδας -πανίδας

Πληροφορίες στο: www.falakro.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πεζοπορία:

Τα Ευρωπαϊκά και εθνικά μονοπάτια Ε4, Ε5 και Ο.

Πηγή: <https://oreivatein.com>

Ορειβασία:

Ορειβασία στον Όλυμπο

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Παρατήρηση χλωρίδας- πανίδας:

Γυπαετός

Πηγή: www.cyclingcreta.gr

Coincya nivalis Ολύμπου

Πηγή: www.floraolympus.blogspot.com

Ορεινή Ποδηλασία:

Ορεινή ποδηλασία

Πηγή: www.mountain-sports.gr

Ορεινό τρέξιμο:

Πηγή: <http://www.olympus-marathon.com>

Τοξοβολία:

Τοξοβολία στο Πήλιο

Πηγή: www.mountainactivitiespelion.gr Πηγή: www.ana-drasi.gr

Ορεινή Ιππασία:

Ιππασία στον ποταμό Αχέροντα

Πηγή: <http://www.acheron-magicriver.gr>

Ορεινός Ημιμαραθώνιος - Μαραθώνιος:

Μαραθώνιος Ολύμπου

Πηγή: <http://www.olympus-marathon.com/>

Αναρρίχηση:

Αναρρίχηση στον Όλυμπο

Πηγή: <http://www.oalth.gr>

Αλπικές λίμνες:

Δρακόλιμνη Σμόλικα (2200μ)

Πηγή: <http://www.konitsa.gr/visit/fusiko-perivallon-6/81-drakolimne-smolika>

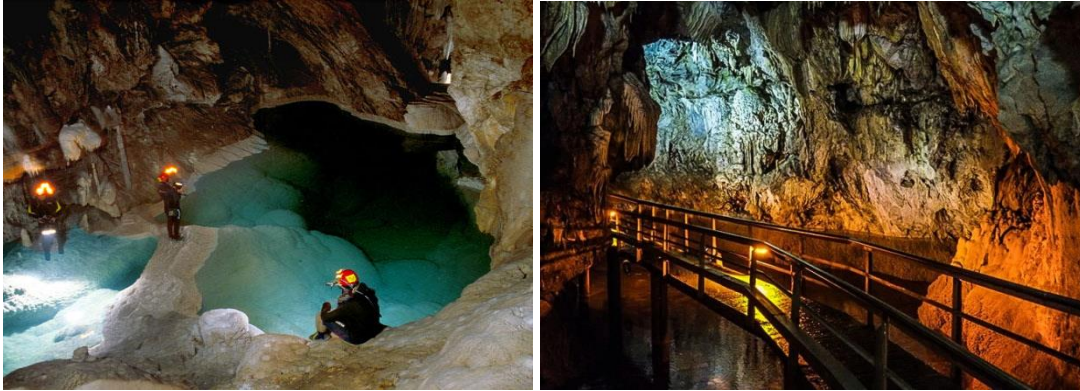
Canyoning:

Διάσχιση φαραγγιού

Πηγή: <http://www.active-nature.gr>

Σπηλαιολογία:

Το σπήλαιο των λιμνών (Αχαΐα)

Πηγή: <http://www.kastriacave.gr>

Wingsuit flight:

Wingsuit στο φαράγγι του Βίκου

Πηγή: <https://www.redbull.com/gr-el/base-jump-faraggi-vikou-wingsuit>

Συλλογή μανιταριών:

Μανιτάρια

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Off road οδήγηση:

Πηγή: <https://www.redbull.com/gr-el/tags/enduro>

Αλεξίπτωτο πλαγιάς:

Αλεξίπτωτο πλαγιάς στα Τζουμέρκα

Πηγή: <http://tac.com.gr>

Flying fox:

Flying fox στην Κόνιτσα

<http://www.konitsa.gr/activity/enallaktikos-tourismos-1/1-flying-fox>

Διαδρομή με τρένο στο Πήλιο:

Ο μουτζούρης του Πηλίου

Πηγή: <http://www.tsagarada.gr>

Rafting:

Πηγή : <http://www.visitgreece.gr>

Ράφτινγκ στο ποταμό Εύηνο

Canoe-kayak:

Canoe-kayak στον ποταμό Αώο

Πηγή: https://trekking.gr/tour_activity/canoe-kayak

Χιονοσανίδα (snowboarding):

Snowboarding στο Βελούχι

Πηγή: <https://www.protothema.gr>

Snowmobile:

Snowmobile στο όρος Οίτη

Πηγή: <http://katafygio-oiti.gr>

Διαδρομές με SnowCat:

Snowcat στο Όρος Βόρας

Πηγή: <https://www.filoxeno.com>

Snow Kite:

SnowKiting στο Μέτσοβο

Πηγή: <https://agreekadventure.com/snowkiting-metsovo-greece>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Συνέντευξη κ. Παρμάκη Νεκτάριου

Λίγα λόγια για σας, για το καταφύγιο και για την ενασχόληση σας με τον εναλλακτικό τουρισμό γενικότερα.

Ασχολούμαι με την ορειβασία και τις δραστηριότητες του βουνού από το 2000, μέσα από την Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Έχω περάσει εκπαιδεύσεις διάσωσης και βουνού τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (Γαλλία, Αυστρία, Σλοβακία, Σερβία, Γερμανία).

Στο καταφύγιο δραστηριοποιούμαι από το 2013, από το 2015 συνεργάζομαι με εταιρία υπαίθριων δραστηριοτήτων και από το 2017 έχω ξεκινήσει τη δική μου εταιρία υπαίθριων δραστηριοτήτων.

Η ενασχόληση με το καταφύγιο είναι απαιτητική και δύσκολη, προσπαθούμε να το κρατάμε ανοιχτό και το χειμώνα καθώς λειτουργεί ως ενδιάμεσος σταθμός για την προώθηση στις ψηλότερες κορυφές. Στόχος μας είναι να γίνει επισκέψιμος ο Όλυμπος ακόμα και το χειμώνα, όχι μόνο το καλοκαίρι. Οι δραστηριότητες που μπορεί να κάνει κάποιος το χειμώνα είναι ορειβατικό σκι, χειμερινό βουνό και αναρρίχηση. Στην κεντρική Ευρώπη είναι διαδεδομένες οι χειμερινές δραστηριότητες τέτοιου τύπου, γιατί όχι και εδώ λοιπόν; Και δη στο πιο φημισμένο βουνό του κόσμου.

Πως κρίνετε τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων φορέων για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Ολύμπου αλλά και από την εμπειρία σας και σε άλλα μέρη της χώρας;

Αν και γίνονται ενέργειες και προσπάθειες αυτό που μένει ως τελική εικόνα είναι πως λείπει ένας κεντρικός στρατηγικός σχεδιασμός. Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου σε μελέτη του είχε καταγράψει 300.000 επισκέπτες (στοιχεία φορέα Εθνικού Δρυμού για μια καλοκαιρινή περίοδο) που πέρασαν από το κιόσκι πάνω στο κεντρικό δρόμο – είσοδο για τον εθνικό δρυμό. Παρόλα αυτά στα ορειβατικά καταφύγια και στις ψηλότερες κορυφές μόνο τα 5.000 – 10.000 άτομα ανέβηκαν. Αυτό καταδεικνύει πως ο κόσμος πηγαίνει μέχρι εκεί που φτάνει ο δρόμος και δεν επισκέπτεται τον κυρίως ορεινό όγκο, ούτε ασχολείται με δραστηριότητες που μπορεί να κάνει σε αυτό.

Αν πάρουμε τα παραδείγματα του εξωτερικού, θα δούμε πως γύρω από ορεινούς όγκους που έχουν μεγάλη επισκεψιμότητα έχουν δημιουργηθεί οικονομίες που βασίζονται στις δραστηριότητες που μπορεί κάποιος να απολαύσει στο βουνό. Εδώ, ίσως να φταίει και το

γεγονός πως την Ελλάδα την επισκέπτονται κυρίως για το τρίπτυχο «ήλιος – θάλασσα – άμμος».

Από το 2000 που ασχολούμαι με την ορειβασία, σπάνια έβλεπες ομάδες ξένων να επισκέπτονται το βουνό και αυτό γινόταν κυρίως από το μονοπάτι του Ε4 όπου βρίσκεται το καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός και η οικογένεια Ζολώτα είχε φροντίσει για την εξυπηρέτηση του ορειβατικού κόσμου αλλά και το άνοιγμα προς το εξωτερικό. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα γκρουπ ξένων και μεμονωμένοι επισκέπτονται το μυθικό βουνό, την «κατοικία των Θεών».

Το θέμα είναι πως έχουμε αυτό το διαμάντι και πρέπει να το αξιοποιήσουμε και να το προστατεύσουμε ταυτόχρονα, εδώ είναι και η μεγάλη δυσκολία. Ποια είναι η φέρουσα ικανότητα του βουνού σε δραστηριότητες, επισκεψιμότητα; Πώς θα γίνει η ανάπτυξη χωρίς να διαταραχθεί η χλωρίδα και η πανίδα; Πώς η ανάπτυξη θα μπορέσει να βοηθήσει ώστε να διαφυλαχθεί αυτή η χλωρίδα και η πανίδα; Πώς θα γίνουν επενδύσεις με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη; Πώς και που θα δημιουργήσουμε πυρήνες καθαρούς από κόσμο και πώς θα αποταθούμε πως η επισκεψιμότητα έχει βοηθήσει στην προστασία της πανίδας; Ένα όμορφο παράδειγμα για το πώς η αύξηση της επισκεψιμότητας βοήθησε την προστασία της πανίδας είναι το παράδειγμα με τα κοπάδια από τα αγριοκάτσικα, όσο δεν υπήρχε μεγάλη επισκεψιμότητα στο βουνό και στις απόκρημνες πλαγιές του βουνού τόσο κυριέυε η λαθροθηρία αφού δεν μπορούσε να υπάρξει έλεγχος και φόβος ότι θα τους δει κάποιος, τα τελευταία 10 χρόνια όπου έχει αναπτυχθεί η επισκεψιμότητα έχουν αναπτυχθεί και τα κοπάδια. Τι θα γίνει όμως από εδώ και ύστερα; Πώς μπορούν να συμβιώσουν οι δύο καταστάσεις; Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής στην Ευρώπη αποτελεί η κοιλάδα του Chamonix και τα βουνά Rouges και Mont Blanc όπου έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά με προσφορά πληθώρα δραστηριοτήτων αλλά ταυτόχρονα προστατεύεται και επάξια η χλωρίδα και πανίδα. Το μυστικό είναι στον κόσμο, να καταλάβει πως η φύση είναι ο παράγοντας καταλύτης που θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας και θα ενισχύσει την επαναλαμβανόμενη επισκεψιμότητα.

Πώς κρίνετε τις εγκαταστάσεις και τα έργα υποδομής για τις δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, τι θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε από το εξωτερικό;

Πρώτα από όλα πρέπει να γίνει ένας σχεδιασμός για το τι μπορεί να προσφερθεί, έπειτα να γίνει μελέτη επίδρασης στο φυσικό περιβάλλον, καταγραφή υπέρ και κατά, μετά να γίνει έρευνα αποδοχής των δραστηριοτήτων και σε τι κοινό (σίγουρα πολλοί θα ήθελαν

να κάνουν σκι στις χιονισμένες πλαγιές του Ολύμπου, αλλά αν βάλουμε λιφτ θα ανεβαίνουν όλοι για το σκι; Φυσικά και όχι, ο κόσμος που θα ανεβαίνει για αναψυχή και φωτογραφίες θα είναι πολύς περισσότερος, θα έχει την κουλτούρα αυτός ο κόσμος να προστατεύσει το βουνό και να μην αφήσει σκουπίδια ή ακόμα και ακαθαρσίες; Ή θα καταλήξουμε να επιβαρύνουμε το βουνό χωρίς σχεδιασμό και τρόπο αποκομιδής; (βλέπε κατάσταση στο Everest με τα σκουπίδια στα base camp και στην κύρια γραμμή ανάβασης).

Πρακτικές που θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε είναι κόμιστρο εισόδου για την ανάπτυξη της περιοχής. Περιορισμένη ή ελεγχόμενη πρόσβαση μέσω του οδικού δικτύου με μαζικά μέσα μεταφοράς από κεντρική διαχείριση. Πάρκα χλωρίδας και πανίδας με σκοπό την εξασφάλιση των ειδών, ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού πως το βουνό και η φύση μπορεί να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της οικονομίας και ποιος είναι ο σχεδιασμός.

Δραστηριότητες με κανόνες ασφαλείας

Δημιουργία ομάδων φύλαξης του εθνικού δρυμού και δυνατότητα βεβαίωσης προστίμων
Κόμιστρο επί τη διαμονή, είτε σε καταφύγια είτε σε αντίσκηνα

Οργανωμένη ορεινή διάσωση με ελικόπτερα και εκπαιδευμένο προσωπικό

Σημεία ενημέρωσης του κοινού για τη φύση, τις δραστηριότητες, τη μυθολογία

Πως πιστεύετε ότι τα εμπλεκόμενα μέρη θα πρέπει να διαχειριστούν τις επιδράσεις τους εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή;

Οι επιδράσεις του εναλλακτικού τουρισμού μπορούν να αποτελέσουν μέσο δημιουργίας, ανάπτυξης και προστασίας. Τα μέρη που εμπλέκονται στον εναλλακτικό τουρισμό είναι πολλά, ξεκινώντας από τα βασικά θα κατονομάσουμε: 1) εταιρίες δραστηριοτήτων, 2) επαγγελματίες μεταφορών, 3) ξενοδοχεία και δωμάτια, 4) κέντρα εστίασεων, 5) ορειβατικά καταφύγια, 6) οδηγοί βουνού – συνοδοί βουνού και κατ' επέκταση 7) προμηθευτές προϊόντων 8) τοπικοί παραγωγοί

Όλα αυτά τα μέρη εφόσον κινηθούν με έναν κεντρικό σχεδιασμό και με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη μπορούν να αποτελέσουν τον καταλύτη για τη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Σε περίπτωση που δεν υπάρξει συνεργασία τότε αυτό θα είναι καταστροφικό για την περιοχή, την οικονομία και θα δημιουργήσει

Ποια η επίδραση του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον;

Αν υπάρχει σχεδιασμός μόνο θετική μπορεί να είναι. Όταν μιλάμε για σχεδιασμό πρέπει να γίνει έρευνα για τη φέρουσα ικανότητα υποστήριξης ατόμων ανά ημέρα και ανά έτος σε κάθε δραστηριότητα. Να υπάρχει πλάνο αποκατάστασης των παρεμβάσεων

Θα πρέπει να γίνει επίσης έρευνα για την περιβαλλοντική επιβάρυνση και τρόπους ελάφρυνσης ή διαχείρισης της.

Θα πρέπει να τεθούν τα ανώτατα όρια επιβάρυνσης και σχεδιασμός διαχείρισης των προβλημάτων

Πιστεύετε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός έχει επηρεάσει την τοπική κοινωνία;

Περισσότερος κόσμος θέλει να έρθει σε επαφή με τη φύση και δραστηριότητες σε αυτή. Καθώς το τουριστικό κοινό ψάχνει τουριστικό προϊόν που να εμπεριέχει μέσα το κομμάτι της εμπειρίας στις διακοπές του, έχει δημιουργήσει μια ανάγκη για προσφορά εμπειριών είτε μέσω αθλημάτων και δραστηριοτήτων αδρεναλίνης είτε μέσω συμμετοχής σε προγράμματα όπως μαγείρεμα, Παρασκευή τοπικών προϊόντων κ.α. Εκ των πραγμάτων η τοπική κοινωνία εμπλέκεται στο κομμάτι αυτό και το θετικό αντίκτυπο είναι πως ο κόσμος αντιλαμβάνεται περισσότερο πως το βουνό μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης και άρα πρέπει να το προστατεύσει.

Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι προκλήσεις που θα έχει να αντιμετωπίσει ο εναλλακτικός τουρισμός στην χώρα μας;

Σωστή οργάνωση και σχεδιασμός

Μεγάλες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό να δημιουργήσουν υποκαταστήματα και αυτό θα είναι προς ζημία της τοπικής κοινωνίας, δεν θα παραμένουν τα κεφάλαια στην τοπική κοινωνία.

Ποια η γνώμη σου για την εκπαίδευση τόσο των μόνιμων κατοίκων της περιοχής (σεμινάρια, συμμετοχή σε προγράμματα κ.α.);

Δεν έχω εικόνα

Θα ήταν θετικό να δημιουργηθεί ειδικό μάθημα στα σχολεία (Γυμνάσια-Λύκεια) για την εκπαίδευση των νέων στις περιοχές όπου ο εναλλακτικός τουρισμός έχει τις προϋποθέσεις ανάπτυξης;

Σίγουρα και όχι μόνο στην περιοχή, αλλά σε όλη την Ελλάδα.

Πως είναι η συνεργασία σου με τους μόνιμους κατοίκους; Υπάρχει η αίσθηση ότι «ήρθε ο ξένος στο τόπο μας;»

Η επιφύλαξη πάντα υπάρχει όπου και να δραστηριοποιηθείς, η πολιτική μας όμως είναι να απασχολούμαι άτομα από την τοπική κοινωνία και προμηθευτές από την περιοχή. Νομίζω πως αν κρατήσεις ως επαγγελματίας τις βασικές αρχές που έχεις για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής και την υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας τότε η συνταγή δε γίνεται να μην πετύχει.

Συνέντευξη Παπαγιαννοπούλου Στεφανίας

Θα μας πείτε λίγα λόγια για εσάς;

- Υπεύθυνη πωλήσεων – κρατήσεων σε αλυσίδα ξενοδοχείων πόλης 3-4 αστερών
- Εμπειρία σε ξενοδοχεία 4-5 αστερών σε καλοκαιρινά θέρετρα
- Διοργάνωση MICE

Υπάρχει ενδιαφέρον από τους τουρίστες για δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού;

Δεν θα έλεγα ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον. Το θετικό είναι ότι τα τελευταία χρόνια αρχίζει και αυξάνει το ενδιαφέρον και παρατηρούμε ότι οι τουρίστες είναι ενημερωμένοι ως προς τις δραστηριότητες του εναλλακτικού τουρισμού. Αυξάνονται στην ουσία οι τουρίστες που ζητάν διαφορετικά πακέτα εκτός από αυτό που προσφέρει άφθονα η χώρα μας, τον ήλιο και την θάλασσα.

Γνωρίζουν οι τουρίστες πριν έρθουν για την δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν σε κοντινή απόσταση από την πόλη της Θεσσαλονίκης;

Λίγοι είναι αυτοί που γνωρίζουν εκ των προτέρων αλλά πάντα δείχνουν ενδιαφέρον να μάθουν για αυτές.

Υπάρχει συνεργασία με γραφεία που διοργανώνουν δραστηριότητες; Είναι εύκολο;

Υπάρχει μεγάλη έλλειψη συνεργατών σ αυτό το τομέα, γεγονός που το καθιστά δύσκολο. Τα γραφεία που αναλαμβάνουν τέτοιου είδους εκδρομές είναι αυτά που είναι κυρίως οργανωμένα και έχουν τα δικά τους λεωφορεία και είναι πολλά χρόνια στο χώρο. Σ αυτές τις περιπτώσεις αναγκαία θα βρούμε εκδρομές που κουμπώνουν σε ένα πακέτο που είναι προς το συμφέρον των εταιρειών αυτών με αποτέλεσμα να χάνεται η ταυτότητα του εναλλακτικού τουρισμού και επίσης τα πακέτα αυτά να θεωρούνται ακριβά. Υπάρχει μια έντονη κινητοποίηση από νέες εταιρίες οι οποίες προβάλλουν καθαρά τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες όμως λόγω έλλειψης εξοπλισμού αδυνατούν να κατοχυρώσουν τον ενδιαφερόμενο με σίγουρη διαθεσιμότητα

Υπάρχει περιθώριο κέρδους από μια τέτοια συνεργασία;

Πολύ μικρό, όμως το κέρδος δεν είναι πάντα οικονομικό. Στόχος είναι η ολοκληρωμένη και η ποιοτική εμπειρία των επισκεπτών δίνοντας του πολλές επιλογές με στόχο την

επανάληψη της επίσκεψης του. Φυσικά ένας ευχαριστημένος επισκέπτης θα αφήσει καλή κριτική και ακόμα καλύτερα θα μοιραστεί την θετική του εμπειρία με το κοινωνικό του περιβάλλον

Υπάρχει πρόγραμμα δράσης από τα ξενοδοχεία της πόλης για την υποκίνηση των τουριστών σε δραστηριότητες;

Από την στιγμή που δεν υπάρχουν συνεργάτες να καλύψουν τις ανάγκες της ζήτησης είναι δύσκολο για τα ξενοδοχεία να ρισκάρουν να εκτεθούν. Όλη αυτή η διαδικασία προτείνεται στον πελάτη ως μια εναλλακτική επιλογή

Θα σας ενδιέφερε η προσέλκυση τέτοιου είδους τουριστών;

Εάν υπάρχουν σωστές βάσεις για την ικανοποίηση τους σαφώς και θα μας ενδιέφερε, καθώς όπως γνωρίζουμε οι επισκέπτες αυτοί για να ικανοποιηθούν τις ανάγκες τους είναι διατεθειμένοι να αφήσουν περισσότερα χρήματα.

Από την εμπειρία σας θα ωφελούσε η συμμετοχή των ξενοδοχείων σε προγράμματα δράσης;

Σαφώς και θα θέλαμε να συμμετέχουμε σε προγράμματα δράσης, το θέμα είναι όπως προείπα είναι δύσκολο διότι ότι δεν υπάρχουν ακόμα οι βάσεις για την σωστή διαχείριση. Είναι πολλά αυτά που θα πρέπει να γίνουν, υποδομές, παιδεία, συνεργασίες ώστε να μπορέσουμε να ανταπεξέλθουμε. Αν είναι να γίνει κάτι θα πρέπει να γίνει σωστά, αν δε μπορούμε όμως ίσως είναι καλύτερα να μην ασχοληθούμε καθόλου ώστε να μην απογοητεύσουμε και να μην εκτεθούμε.

Υπάρχει ενημέρωση για σεμινάρια των υπαλλήλων που να αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας ή οτιδήποτε άλλο έχει να κάνει με την μείωση των ρύπων – διαχείριση αποβλήτων και άλλα;

Στην δικιά μας εταιρία υπάρχει τέτοιου είδους εκπαίδευση, άλλωστε όλα τα ξενοδοχεία της αλυσίδας στήθηκαν ώστε να είναι φιλικά προς το περιβάλλον. Τα σεμινάρια γίνονται συχνά ώστε οι υπάλληλοι να μαθαίνουν συνεχώς για νέα πρότυπα τα οποία ισχύουν. Στα ξενοδοχεία υπάρχει διαχείριση αποβλήτων καθώς και πρόγραμμα ανακύκλωσης και εξοικονόμησης ενέργειας με λειτουργία φωτοκύτταρων στους διαδρόμους για τον φωτισμό. Στα δωμάτια υπάρχει θερμοστάτης ώστε να μην λειτουργεί η θέρμανση όταν

δεν είναι κάποιος μέσα. Επίσης δημιουργούμε προγράμματα δράσης 2 με 3 φορές το χρόνο με σκοπό την καθαριότητα ή την δενδροφύτευση με την ενεργή συμμετοχή του προσωπικού καθώς και των επισκεπτών οι οποίοι δείχνουν ιδιαίτερη ευαισθησία.